ગાયકવાડી રાજ્યના ગૂજરાતી.

बीजा धोरणना तमाम विषयनी नोट.

જેની અંદર બીજી અને ત્રીજી ચોપડીના પાઠના અર્થ, કવિતાની સમજુતી, ડીકટેશન ધાતો, આંક, ટકાપૈસાના હિસાબ, ગણિત, ગાયકવાડી રાજ્યની ભુગોળ તમામ બાબતોનો સમાવેશ કરેલો છે.

પ્રગટ કરનાર.

છોટાલાલ તથા ચાઘજીભાઈ.

કરમસદ તા. આણંદ.

સને. ૧૮૯૬ સંવત ૧૯૫૨.

કીમત. રૂ. ૦—૨—૦

ગાયકવાડી રાજયના ગુજરાતી

बीजा धोरणना तमाम
विषयनी नोट.

જેની અંદર બીજી અને ત્રીજી ચોપડીના પાઠના અર્થ, કવિતાની સમજુતી, ડીકટેશન, ધાતો, આંક, ટકાપૈસાના હિસાબ, ગણિત, ગાયકવાડી રાજ્યની ભૂગોળ ચારે પ્રાંતના નકશા સાથે તમામ બાબતોનો સમાવેશ કરેલો છે.

પ્રગટ કરનાર.

છોટાલાલ તથા વાઘજીભાઇ.

કરમસદ તા. આણંદ.

સને ૧૮૯૬ સંવત ૧૯૫૨.

કીમત રૂ ૦—૨—૦

અમદાવાદ

ગુજરાત ગેઝેટ

અને

પેટલાદ.

" પારસમણી પ્રેસ "

ગુજરાતી બીજી ચોપડી માંહેલા વાંચન પાઠો-ના શબ્દાર્થ.

પાઠ ૧ લો.

ઉકેલતાં=વાંચતાં.
સાચવજો=જાળવજો.
શીખામણ=ફાયદાની વાત.
મજાની=સારી.
બગાડશો=ખરાબ કરશો.
મા=નહીં.
સાહે=ઝાલજે.
ડાહી=ડહાપણની.

પાઠ ૩ જો.

રાણા=રાજા.
પેસારો=અવારો.

પાઠ ૪ થો.

ફરિયાદ=અરજ.
પકડાવી=ઝલાવી.
મહારાજ=મોટા રાજા.
હુકમ=આજ્ઞા.
મંગાવ્યો=અણાવ્યો.
ગભરાઈને=અકળાઈને બીહીને.
બાઈ=બેન.
જૂઠો=ખોટો.
સાહેબ=ધણી.
રીસ=દાઝ ગુસ્સો.

પાઠ ૫ મો.

બૂમેબૂમ=રાડેરાડ.
ગોવાળ=ગાયો ચારનાર.
જવાબ વાળ્યો=ઉત્તર આપ્યો.
છેવટે=છેલ્લે
પોણી=પૂરી.

પાઠ ૬ ઠો.

તપાવી=ઉની કરી:
ભુચ્ચાઈ=દોંચાઈ.
લાલચોળ=રાતી.
ઠોક્યો=માર્યો.
ખુબ=ઘણો.
વાંક=ગુન્હો.
ફળ=પરિણામ.

પાઠ ૭ મો.

ગાગર=માણુ.
ઓસડ=દવા.
ઝેર=વિખ.
સાજી=સારી.

પાઠ ૯ મો.

એકજ=એક.
જણસ=વસ્તુ.
ટટ્ટુ=નાનો ઘોડો.
પારકો=બીજાનો.

પાઠ ૧૦ મો.

જાળવે=સાચવે.
નીરે=નાંખે.
જફી=હઠીલું કહ્યું ન માને તે.
સંભાળ-સાચવણ.
જતન=સંભાળ; સાચવણ.

પાઠ ૧૧ મો.

ચેન=મઝા.
બંદીખાને=કેદખાને.
વિચાર=મનસુબો.
નીસરી=નીકળી.
સમજાવ્યું=શીખામણ દીધી.
અહીંઆંથી=આ ઠેકાણેથી.
વાંસે=પાછળ.
લાગ=દાવ.
છૂટું=મોકળું; ખુલ્લું.
કેમે કર્યું=કોઇ રીતે

પાઠ ૧૨ મો.

લાગફાવ્યો=દાવમળ્યો.
વગડામાં—જંગલમાં.
સટકીગયું=નાશીગયું.
અણસમજ=સમજ ન-
હી તે.
કોતર=ગુફા; ખાડો.
ડાહ્યો=શાણો.
છાનુંમાનું=કોઈ ન જા-
ણે તે.
જરૂ—લઠ.
અતે—છેલ્લે.
ભલું—સારૂં.
પાડોશી—પાસેનાં રહેનાર

પાઠ ૧૪ મો.

ગોરસ=દૂધ આખરવાની
દોણી.
આધરકે—દૂધમાં છાશ
નાખવીતે.
નરમ—ઢીલું.

પાઠ ૧૫ મો.

પાળે—કાંઠે; કિનરો.
ફેંકવા—નાંખવા.
કાયર—કંટાળી, દુઃખી.
બગાડ—નુકશાન.
મંડયા—લાગ્યા.
જવાબ—ઉત્તર.
ધડાધડ—ઉપરાઉપરી.
ગરીબ—બિચારા, લાચાર

પાઠ ૧૬ મો.

બેનપણી—સહીએર.
તાસક—છાછરી થાળી.
નોતરૂં—તેડું, જમવાનું
કહેવું તે.
વખતે—વેળા.
ઠીક—સારૂં.

પાઠ ૧૭ મો.

મણા—ખામી, કસર.
ગાળાભાંડવી—ગાળોદેવી
ટેવ=આદત, ખો.

પાઠ ૧૮ મો.

ભાણો—બેનનો દીકરો.
મેલાય—મૂકાય.
વાર—વખત.

પાઠ ૧૯ મો.

પરીક્ષા—તપાસ.
સાહેબ—ઉપરી.
કૂદાવતી—ઠેકાવતી
ઇનામ—હોંશિયારીના-
બદલામાંકાંઈઆપવું તે.
બાકી—બીજા

પાઠ ૨૦ માં

ઉતાવળ—ઝટ, જલદી
સામટુ—એકવારે
મૂંઠો—આચકો.
છેલ્લીવારે—આખરે
લગાર—થોડું

પાઠ ૨૧ મો

પૂછડીઓ—પૂછડીવાળો
ખીજવવું=ચીડવવું
હજામ—વાળંદ.
બાંડો—પૂછડીવગરનો.
ચીડવે=ખીજવે,પજવે

પાઠ ૨૨ મો

કામકાજ—ધંધો રોજ-
ગાર.
મજુર—મજુરી કરનાર
સાંધા—કટકા.
બિચારો=બાપડો.

પાઠ ૨૩ મો.

ધ્યાન—મન; ચિત્ત.
માયા—હેત.
વઢવું—લડવું.
પાંસરા—સીધા.
વેળાસર—વખતસર.
મન—ચિત્ત.
ભૂલ—ચૂક.
સૌ—બધા.
કદી—કોઇદિવસ.
છૂટી—રજા.

પાઠ ૨૫ મો.

વિઆવાની—જણવાના
રોકીને—રૂંધીને.
વિચાર્યું—ધાર્યું.
રસ્તો—માર્ગ.

અરે=હે.
મૂર્ખ—બેવકુફ.
બિચારે—બાપડે.

પાઠ ૨૬ મો.

ઝાયું—ઢાંકયુ.
કોપરાં—ટોપરાં.
દાંડી—વળીઓ.
નળીઆં—નાળો.

પાઠ ૨૭ મો.

કમાડ—બારણું.
કેરા—ના. (છઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય.)
વાશીને—બંધકરીને.
ભીંતરડી—ભીંત.
છાવાં—ઢાંકયાં.
રખડવા—રઝળવા.
આડું—કહ્યું ન માને તે.
વલે—હાલ, દશા.
માને નહિ—કહ્યું કરે નહીં.

પાઠ ૨૮ મો.

અમથી—નકામી.
રઝળાવા—રખડવા.
જોડેલી—બનાવેલી.
સુખી—સુખવાળી.
વાઘ—મારો ખાનાર જાનવર.
સમજ—સમજણ, અકલ

પાઠ ૨૯ મો.

સવારમાં—વાહાણામાં
તાણતો—ખેંચતો.
નહોર—નખ.
ભેંકડો—રાગ તાણીને રેડવું.
લાહે—બળતરા.
ભેંકડોતાણતાં—ખૂમ પાડીને રડવું.
ગાંડાં—ઘેલાં.

પાઠ ૩૦ મો.

તાંબાકુડીઓ—તાંબાની કુંડીઓ.
માંજેલાં—અજવાળેલાં.
ગરમાં—પહોળા મોઢાનું વાસણ.
ઘોળાશપર—ઘોળું.
ગોભાય—ગોબા પડે.
અથડાય—ટીચાય.
સાચવવા—જાળવવા.
ચળકતાં—ઝળકતાં.
લોટા—કળશીયા.
લોટીઓ—કરસલાગો.

પાઠ ૩૧ મો.

નાનીશી—નાની.
પિછોડી—ચાદર, ખેસ.
જામદાની—એક જાતનું ટીપકાવાળું લુગડું.
પોતડી—ધોતલી.

હીરકોરી—રેશમી.
હલકી—નાની.
ગરીબ—પૈસા વિનાનો.

પાઠ ૩૨ મો.

વાગોલવું—ખાધેલું મોઢામાં લાવી ચાવવુ
ભાવે—સ્વાદ લાગે.
દહીં=દૂધમાં થોડી છાશકે ખટાશ નાખી આધરકે છે ત્યારે દહીં થાય છેતે.
માખણ—દહીંને વલોવે છે ત્યારે ચીકણો પદાર્થ ઉપર તરી આવે છે તે.
ઘી—માખણને તપાવેથી ઘી થાય છે.

પાઠ ૩૪ મો.

દારે—દંડીકરે.
દૂધપાક—દૂધમાં થોડા ચોખા નાખી ઉકાળીને કઢા જેવું જાડું કરે છે, પછી તેમાં ખાંડ નાખે એટલે દૂધપાક થયો.
ખડબાં—ચોસલાં
જામીજાય—ઠરીજાય
ચાસણી—ખાંડમાં પાણી નાખીઉની કરે ત્યારે ચાસણી થાય.
તાવીને—ઉનું કરીને.

હાચો—સચકો.
ખુંડ—પીગળેલી ખાંડ.
માવો—દૂધને બાળી લો
ચા જેવું કરે તે.
ખીર--પાણીમાં ભાત રાં-
ધી પછી તેમાં થોડું દૂધ
નાખી ઉકાળે છે તે.

પાઠ ૩૫ મો

લેખણુ—કલમ.
છાનાગાના કોઇ ન જાણે
તે.
માન્યુ-કર્યું.
સંતાડીને છુપાવીને.
પડેલી પડીગયેલી
ટેવ-હેવા, ખો, આદત

પાઠ ૩૬ મો.

પાવલી-ચાર આના.
ચોરી-કાંઈ છાનામાના
કહ્યા વગર ચીજ લેવી તે
લટકાવી—ટાંગાવી.
ફજેતી ગેર આબરૂ.
માનવું-કબૂલ કરવું.
ગાટ—ગજુ.
વલે-દશા.

પાઠ ૩૭ મો.

દીકરાની—છોકરાની.
શરમાયો—લજવાયો.
હવાલ—હાલત.

વાળુ—સાંજનું ખાવાનુ.
સોંપ્યો—તાબે કર્યો.

પાઠ ૩૯ મો,

ગાંધી—વસાણું વેચનાર.
ઓળખીતો—જાણીતો.
વાટી—ટોપરાનુ કાચલુ.
દરાખ—એક જાતનોમેવો
મગફળી—ભોંય શીંગ.
ચારોળી—એક જાતનો
મેવો.
દુકાન—હાટ.
ખારેક-સુકાએલું ખ-
જુર.

પાઠ ૪૦ મો.

ચંદ્રમા—ચાંદા.
સરસ્વતિ-વિધા.
ઘણાખરા—ઘણા, કેટલા
એક.
વાર—વખત.
ચિત્ત-મન.

પાઠ ૪૧ મો.

જબરો—બળવાળો.
ચચ્ચાર—ચાર.
ડોલતો—હાલતો.
લાંઠ—તોફાની
વહાણામાં—સવારમાં
મહેનતુ—ઉધોગી.
માંસ—માટી.

ફૂદતા=ઠેકડા મારતા.
સાંજ—સંધ્યાકાળ.
માળો—પક્ષીને રહેવાનું
ઘર.

પાઠ ૪૩ મો.

પીતરાઇ—કાકાનાં છોકરાં
મોસાઇ—મામાનાં છોકરાં
ભત્રિજા—ભાઈના છોકરા
સાળીઓ=વહુની બેનો.
બનેવી=બેનનો વર.
મસ્યાઈ—માશીનાં છોકરાં

પાઠ ૪૪ મો

જમાઇ=દીકરીનો વર.
સાવકા—ઓરમાઈ
ઓરમાઈ—સાવકાં.
રા પરા પીને=હળીગળીને

પાઠ ૪૫ મો

ચોકુ—અત્તર.
ખાદી=જાડું લુગડું.
વાણોતર—ગુમાસ્તા.
બાસ્તો=એક જાતનું જા-
ડું લુગડું.
દોશીવાણીઆ—કાપડનો
વેપાર કરનાર
સેલું—ખભે નાખવાનો
કસબી ખેસ.
બાજમ=બીછાનું.

પાઠ ૪૬ મો

દીવાળી—વરસનો છેલ્લો દિવસ, આસોવદી અમાસ.
ઉતરાણ—જાનેવારી માસની બારમી તારીખનો દિવસ તે દિવસથી સૂર્ય દક્ષિણમાંથી ઉત્તર તરફ જાય છે.
વસંત—ઋતુનું નામ.
વસંતપંચમી—મહાશુદી ૫.
પર્વ—તહેવાર.
હોળી—ફાગણશુદી ૧૫
રામનવમી—ચઈતર શુદી ૯.
અખાત્રીજ—વૈસાખસુ. ૩
વરસ—બાર માસ.
મહીનો—ત્રીશ દિવસ.
શિયાળો—ટાઢની મોસમ
ઉનાળો—તાપની મોસમ.
ટાઢ—ઠંડ.

પાઠ ૪૭ મો.

ચોમાસુ—વરસાદની ઋતુ
દીવાસો—અસાડવદી ૦))નો દિવસ.
ઉતરતાં=જતાં.
પચુસણ—શ્રાવકનો તહેવાર
પખવાડીયું=પંદર દિવસ
શરાધીયાં=શ્રાધ કરવાના દિવસ.
દસરા—આસોશુદી ૧૦
ગોકળઆઠમ શ્રાવણવદી ૮ કૃષ્ણનો જન્મ દિવસ
ગણપતિ ચોથ=ભાદરવા શુદ. ૪
તિથિ=દિવસ.
શ્રાવક=જૈન ધર્મ પાળનાર.

પાઠ ૪૮ મો.

વરઘોડો=ફુલેકુ.
સરણાઈ—પીપી.
વાજવા—ઓહો.
ઘડીઆળ=ઝાલર.
દેવળ—મંદિર.
તતુડાં=રણસીંગુ.
ઝમકારો=ઝણકારો.
કુંડાળું—ગોળ.
પખાજ—મરદંગ.
નાદ—સાદ.
ઝાંઝ—મોટું કાંસીજોડું.
મજા=ચેન.

પાઠ ૪૯ મો.

જન્મગાંઠ—જન્મ દિવસ.
વરસગાંઠ=વરસે વરસે.
જન્મનો દિવસ આવે છે તે
બીડાં નાગરવેલના પાનમાં કાથો ચુનો ના ખી બીડી વાળવી તે.
અડાડયો અડકાડયો.

પાઠ ૫૦ મો.

ચોખ્ખાઈ સુઘડતાઈ.
ફિકર—ચિંતા.
ફોલ્લો—ગડગુમડ નીકળે તે
ઉલ—જીભ ઉપરનો મેલ.
ગંદા—ગોબરાં, મેલાં.
ગંધાય—ખરાબ વાસ આવે તે.

પાઠ ૫૧ મો.

લુગો—લચકો, લાડવો.
ઉથલાવીને—ફેરવીને.
કલેડું—તાવડી.
અનાજ—દાણા.
લોઢી—તવી.

પાઠ ૫૨ મો.

ભલા=સારા.
ઢીમણું—સુઝી આવીને ઢેકો થાય છે તે.
વારો—વખત.
ખસેડયા—કોરે કર્યા.
ખુબ—ઘણા.

પાઠ ૫૩ મો.

ખુણેખોચરે—ખુણામાં છૂપાઈ રહેવાય તેવીજ-

ગામાં
સતાઇને–છુપાઇને
સર્વે–બધા.
ચંચળ–ચાલાક.

પાઠ ૫૫ મો.

બાપડી–ગરીબ.
કાચા–રાંધ્યા વગરના.
ક્ષોલ–શરીર.
ધાવણા–નાના.
જોર–બળ
જબરા–જોરાવર.

પાઠ ૫૭ મો

ઝાડપાલો–વનસ્પતિ.
મોળું=ફીકું.
મીઠું પાણી–સારૂં પાણી.

પાઠ ૫૮ મો.

લખોટી–લાખ કે પથરાની ગોળી.
ચોરી ઠરે=ચોરી કર્યાનો ગુન્હો આવે.

પાઠ ૬૦ મો

આંગણું–ચોક.
છાંડી–અગાશીયું
અગાસી–ધાબુ
ઉઘાડી–ખુલ્લી.

પાઠ ૬૧ મો

રસોડું=રાંધવાની જગા.
ભંડારીઆં=કોટડાં, મોટા તાકાં.
તાકાં–ગોખલા.
ટાંકાં=પાણી ભરવાની છોબંધ કુઇ.
રસોઈ=ભોજન.
ગોટાય–ગુંચાય.
ધુમાડીઉં=ધુણીજવાનો રસ્તો.
ચોકડી–છોની બાંધેલી ઓટલીઓ.
દાદર=મેડાઉપર જવાની જે જગા રાખી હોય છે તે.

પાઠ ૬૨ મો.

ખડખડે–અવાજથાય.
દીપે=શોભે.
ભાતભાતના=જાતજાતના.
વહાણું=સવાર.
સેવે=ગરમ રાખે.
બીકણુ–ડરકણુ.
ધસવું=દોડવું.
છેડવું–પજવવું.
માંજર=ફુમતુ.
ધંધો=રોજગાર.
રૂપાળો–શોભિતો.

પાઠ ૬૩ મો.

ગણતો–લેખવતો
પ્રાણ=જીવ.
નાગ–સાપ.
નબળા=બળવગરના.
ફેણ–મોઢું.
લગારેક–થોડું.

પાઠ ૬૪ મો.

ઓગળે–પીગળે.
કસ=રસ.
વેહે–કાણું.
વાટ–રસ્તો.

પાઠ ૬૫ મો

કરમાઇને–ચીમળાઇને.
સીંચીએ=રેડીએ.
ટટાર–તાણ્યાં, સીધાં
મસ=ઘણો.

પાઠ ૬૬ મો.

રીસાળ–રીસાયએવો.
પીરસેલા–જમવાનું મૂકેલી.
વેદના=પીડા.
પૂણે–નડે.
મુદ્દલ–જરા.
ભાંડુ=ભાઇબેન, એકમાબાપનાં છોકરાં.
મેળો–સંઘ.

પાઠ ૬૭ મો.

તણખલાં–તખલાં.
વસ્તુ–ચીજ.

આખું–બધું.
ધીમેધીમે–હળવેહળવે.

પાઠ ૬૮ મો.

પાસો=પાંદડ.
ઝાંઝવાં–આંસુ.
તેજ–પ્રકાશ, અજવાળું.
ધાન્ય=અનાજ.
ગરમી=તાપ.
તાપજવું–થવું.
સર્વે–બધા.
મેવો–ફળ.

પાઠ ૬૯ મો.

ભાગજે–દોડજે.
ગભરાઇને=અકળાઇને.
છેતરવું=ઠગવું.
આસપાસ–આજુબાજુ.
મદદ–મેનીકરનાર.
નુકશાન–બગાડ.
છેતર્યા–ઠગ્યા.
સાચી–ખરી.

પાઠ ૭૦ મો.

ઘુરકવું=ગુસ્સાથી જોવું.
માગીએ–ખમીએ.
ગરીબ–બિચારો.
લોહીલોહાણુ–લોહીવાળો.
તૂટીપડવું–એકદમ વળગી પડવું.

સોબત–સંગત.
ભુડાં–નઠારાં.

પાઠ ૭૧ મો.

પજવીએ–કાયર કરીએ. હેરાન કરીએ.
ઉગામીએ–ઉઠાવીએ.
માંહોમાંહે–એકબીજાને.
હળીમળીને–સંપસંપીને
દુખાય–દુઃખીથાય.
રાજીથવું–ખુશીથવું.

પાઠ ૭૨ મો.

ઇશ્વર=પરમેશ્વર.
ઝગઝગાટ–ચળકાટ.
વહાલો–પ્યારો.
ચીજ–વસ્તુ.
ઘોર–અંધારૂં.
ગગન–આકાશ.
પૃથ્વી–દુનિયા.

પાઠ ૭૪ મો.

વતરણું–લેખણ.
રંગત=રંગેલી
૭૩–મા.

પાઠ ૭૫ મો.

ચિતારો–ચિત્રકારો. રંગારો
હરડાંબેડાં–એકજાતનાં ફળ.
બાઇબંધ–દોસ્તદાર.

બરૂ–જાતવઈ. કલમ કરવાનાં કાઠાં.

પાઠ ૭૬ મો.

બાજુબંધ=હાથે કુણી ઉપર બાંધવાનું ઘરેણું
ધનતેરસ–આસોવદી ૧૩
ટુંપીઓ–ગળચવો.
છવીંટીઆં–આહાડીઓને પગે આંગળીએ પહેરવાનાં ફુલ.
બેરખા–હાથે બાંધવાનુ ઘરેણું.
ચોકડાં–કાને પહેરવાનુ ઘરેણું.
વાનાં–ચીજ
અકોટી=કાને પહેરવાનું ઘરેણું.
પોંચી=કાંડે પહેરવાનુ ઘરેણું.

પાઠ ૭૭ મો.

હળપુણી–કોશ.
કીનખાબ=કશબી ભુટ્ટાનું રેશમી લુગડું.
કીમત–મુલ.
દીપે છે–શોભે છે.
વડે–થી (પાંચમી વિભક્તિનો પ્રત્યય છે)
પાર=છેડો.

પાઠ ૭૮ મો.

ગોંખરા આગળ=મોંઢા આગળ.

હડપચી-દાઢી વચેનો ભાગ.

બાબરી=નાની ચોટલી.

પાઠ ૭૯ મો.

વાંસો-બરડો.

સાથળ=જાંગ.

મેર-તરફ.

ગાળે=માગે.

પાઠ ૮૦ મો.

આંબાવાડીઉ=આંબાનું વન.

ટપર્યાં=માર્યાં.

ઝાંપો-દરવાજો.

રખવાળ-સાચવનાર.

પહોંચ્યો=આવ્યો.

લાગ=દાવ.

પાઠ ૮૨ મો.

પોર-ગએ વરસે.

પકવાન=મીઠાઈ.

બાખરા=રોટલા.

પાઠ ૮૩ મો.

ખાતર=ચોરી.

વણઝારૂ=વણજારાનો કુતરો.

નજર=સરત.

ધન-પૈસો.

ધણી-માલિક.

પાઠ ૮૪ મો.

મેળાપ-ભેગું થવું.

શેખી=બડાઈ.

રડ્યું ખડ્યું=કોઈક.

મોંઘું=વધારે મૂલનું.

ચડભડી=ગુસ્સે થઈને.

સામટો-એકીવારે.

સાહુકાર=પૈસાદાર.

ખરીદવું-વેચાતુ લેવું.

લેખું-ગણતરી.

લેખવે-ગણે.

ખપ-જરૂર.

પાઠ ૮૫ મો.

જાળ=જનાવર પકડવાનો ફાંસો.

કરગરવું-કાલાવાલાકરવા

ચામશો=નકામો.

લુચ્ચી-ખંધી.

બીડ-ઘાસ ઉગેલું મેદાન

ગજુ-શક્તિ.

તાલેવંત-પૈસાદાર.

મમત-ચડસ.

બરોબર-સરખું.

ચંપાઈને=ચગદાઈને.

પાઠ ૮૭ મો.

આડોશી પાડોશી-આજુ બાજુ રહેનાર.

ગુણપાડ-ઉપકાર.

રખવાળી--સંભાળ

ચોકી-થાણું પહેરો.

પાઠ ૮૮ મો

કંદોઈ=મીઠાઈ વેચનાર.

ઠઠ=ભરાવો.

ભાતભાતની=જાતજાતની.

પાઠ ૮૯ મો.

પંચરાઉ-પાંચ જાતની

નાગલી=બાવટો.

અપવાસ-ભૂખ્યા રહેવું.

ફરાળ-અપવાસ ઉપર ખાવાનું

ચાલ-રીત.

પાઠ ૯૦ મો.

સ્વાદ-સારૂ લાગે.

ડોળી-મહુડાનાં ફળ.

ફોલ્લા-ગૂમડાં.

પાઠ ૯૧ મો.

કાચું કોરૂં-કોરૂ ખાવાનું.

જાળાં-બાવાં

ગેરૂ--રંગી.

બારેલૂગડાં--વધારેકીમતનાં.

બચકા--પોટલાં

ખરખરીને-વધારે.

બીજી ચોપડીના કવિતાના અર્થ.

પાઠ ૨ જો ચોપડી વિષે કવિતા.

સારી=મજાની.	દેખી—જોઈ.	કારજ--કામ.
શોભાય—સારી દેખાય.	હરખાય—ખુશીથાય.	
હૈડું-મન.	વિગતેથી—વિગતવાર.	

સારી ચોપડીઓ શોભાયમાન દેખાય છે, તે જોઈને આપણું મન ખુશી થાય છે, પણ જો તે શબ્દે શબ્દ છૂટા પાડીને વંચાય તો તેમાંથી આપણું કામ થાય.

જીવઘાલીને--મનરાખીને	સમજણ--અક્કલ	વિચાર કરે--મનન કરે
સમજે--જાણે	સઘળો--બધો	સાર--મતલબ

જેમ જેમ મન રાખીને વાંચે તેમ તેમ તેનામાં અક્કલ વધતી જાય. વાંચે ખરો, પણ તેનો કાંઈ વિચાર કરે નહિ તો તે બધી મતલબ સમજે નહિ.

પાઠ ૮ મો વરસાદનું ગીત.

વરસાદ--મેઘ	પકવાન	નેવલે--નેવે
ઘેબરીઓ—ઘેબર નામનું	પ્રસાદ--ખાવાનું	નઠારી--ગંદી

વરસાદ તું આવકે ઘેબરીઓ પ્રસાદ અને ઉની ઉની રોટલી ને કારેલાંનું શાક ખાવાનું થાય.

વરસાદ તું આવકે નેવે પાણી આવે ને ગંદી છોડીને દેડકાં તાણી જાય.

પાઠ ૨૩ મો પાડાવિષે કવિતા

છુટું--મુક્ત, બાંધ્યા વગર.	કીધો--કર્યો.	ચરવાને--ઘાસ ખાવાને
દૂર--આઘે, છેટે, દૂર.	નાઠું--જતું રહ્યું.	વાસ--રહેઠાણ.
	મનમાન્યું--મનનેગમેતેવું	વનમાં--વગડામાં.

વાડામાંથી એક પાડું છૂટું થઈને આઘે નાશી ગયું, અને પોતાના મનને ગમે તેટલું ઘાસ ખાવાને વગડામાં જઈને રહ્યું.

તગતાં--પછી	પ્રાણ--જીવ.	અવસ્થા--હાલત
વાઘ--ફાડીખાનાર જનાવર	અજાણ--અણસમજ.	
	ચિત્તમાં--મનમાં	

પછી વાઘે તેનો જીવ લીધો એવું અણસમજથી દુઃખી થયું, ને મનમાં છુટું થવા જાય. તેની એવી હાલત થાય.

પાઠ ૨૪ મો નિશાળીઆને શીખામણ.

નિત્ય--હરરોજ	ચિત્ત--મન	શિક્ષા--શીખામણ
ચોટાડી--લગાડી, ચોટાડી.	ગુરૂ--મહેતાજી	રૂડા--સારી

હરરોજ નિશાળમાં જવું, અને મન લગાડીને ભણવું તથા મહેતાજીની શિખામણ માનવી, ને સારી રીતે રાખવી

પેર--રીત	નીસરી--નીકળી	પાંસરૂં--સીધું

તમે રમતમાં મન રાખશો નહીં, ને તમારો પાઠ સારી રીતે સાંભળજો. નિશાળમાંથી નીકળીને સીધા ઘેર જવું. (રસ્તામાં રમવું નહિ.)

પાઠ ૩૩ મો .ગાયની કવીતા

ગુણ--ફાયદો.	સુખદાતા--સુખઆપનાર	ખાંતે--ખુશીથી
અગણિત--ઘણા.	દેછે--આપેછે.	જન--માણસ.

ગાયમાં ઘણાજ ગુણ છે ને તે સુખ આપનારી કહેવાય છે; અને તે દૂધ, દહીં, ઘી આપે છે તે બધા માણસો ખુશીથી ખાય છે.

પશુ--ચારપગવાળાંજન-નાવર.	નવર	જન્મતી--અવતરતી.
પંખી--પાંખોવાળાં જા-	નર--ભાઈડા.	પ્રાણ--જીવ.
	નાર--બાઈડીઓ.	આધાર--ટેકો

પશુ, પંખી, ભાઈડાને, બાઈડીઓ એમને જન્મતિ વખતે ઘણું કરીને ઘી ને દૂધનો આધાર હોય છે.

પાઠ ૩૮ મો જૂઠ અને સાચ વિશે

જૂઠું--ખરૂંનહીં	પાપી--પાપકરનાર.	બાળક--નાનું છોકરૂં.
કોદ--કોઈદહાડો.	પૂરો--બધો.	ઉપાય--ઇલાજ.

જે માણસ કોઈ દિવસ જૂઠું બોલે છે. તે પૂરેપૂરો પાપી થાય છે. તે માટે હે નાના છોકરાઓ તમે એવા ઇલાજ કરશો નહીં.

સાચું--ખરૂં	શોભે--સારીદેખાય.	રાચે--રાજીથાય
જગત્પતિ--પરમેશ્વર	સ્નેહ--પ્રીતિ,હેત.	
સૌનો--બધાનો	દેહ--શરીર.	

સાચું બોલવામાં ઘણું સુખ છે, ને સાચેથી બધા હેત રાખે છે, વળી સાચેથી પરમેશ્વર પણ રાજી થાય છે, અને સાચેથી શરીર પણ શોભે છે.

પાઠ ૪૨ મો કાગડા વિશે.

માળો--પંખીનુંઘર.	રૂપાળો--શોભિતો	પખાળો--પાંખવાળો
ભાળો--જુઓ	રાગ--સાદ,સૂર.	[illegible]
કાગ--કાગડો.	બાંધતા [illegible]	
	[illegible]--તયારકરવા	

કાળો કાગડો માળો બાંધતાં બેઠો છે, તે તમે જુઓ. તેને એ

પામો છે, તે બોલે છે પણ તેનો રાગ સારો નથી.

ચાંપે--ઝડપથી.	ચાહે--ઇચ્છે.	જલદી--ઝટ.
દણવા--મારવા.	ચેતી--સમજી	
ચિત્તમાં--મનમાં	ચતુર--ચંચળ	

કોઈ માણસ કાંકરો લઈને તેને ઝડપથી મારવાને ઇચ્છે તો તે ચંચળ પક્ષી મનમાં સમજીને તરત ઉડી જાય છે.

પાઠ ૫૪ મો ઉંદર વિશે

[illegible]	પાર--છેડો.	ગાંડે--મચાવે કરે.
બારોબાર--બારગણા, એ	રંજાડ--તોફાન.	
કપછીએક	ધાડ--લુટારાનુંટોળું	

ઉંદરો બારગણા એટલા વધી ગયા કે તેમાંના કેટલાક પકડ્યા, પણ તેનો છેડો આવ્યો નહીં, અને રાતે તો જાણે દોડા દોડ ધાડ આવી હોય તેમ તોફાન કરે છે.

ગામાં--સારાં	કરડી--કાતરી.	મીની--બિલાડી
પડાં--લુગડાં	ઉપાય--ઇલાજ	મહાસુખ--મોટુંસુખ

સારાં લુગડાં કાતરી ખાય છે, ને દીવાની દીવેટ પણ લઇ જાય છે, એનો એક ઇલાજ નથી પણ બિલાડી મળે તો મોટું સુખ થાય.

પાઠ ૫૫ મો ચોરી વિષે

ચોરી--છાનીમાની કોઇ-ની ચીજ કહ્યા વગર લેવી	સમજી--જાણી	અફસોસ કરે
	પાછળથી--કેડેથી	
	પસ્તાય--દીલગીર થાય	

જે માણસ ચોરી કરવામાં સુખ છે એમ સમજીને ચોરી કરે છે, તે પાછળથી ચોરીથી થએલું દુઃખ જ્યારે જૂએ છે ત્યારે અ-

નમાં ઘણો અફસોસ કરે છે.

ચાકન--ઉઘાડું	મહીપતિ--રાજા	છેક--ઘણું
ઝલાય--પકડાય	ફજેતી--ગેરઆબરૂ	

જ્યારે ચોર પકડાય છે ત્યારે ચોરી ઉઘાડી થાય છે, અને પછી રાજા તેને બાંધીને માર મારે છે અને તેની ઘણી ફજેતી થાય છે.

પાઠ ૬૩ મો કીડીઓ ને સાપ

ઝાઝા--ઘણા	ન--નહિ	પ્રાણ--જીવ
નબળા--બળવગરના	વેર--દુસ્મનાઇ, ઝેર	પેર--રીત
કદી--કોઇદિવસ	નાગનો--સાપનો	

ઘણા નબળા લોક સાથે કોઈ દિવસ વેર રાખવું નહીં, કેમકે ઘણી કીડીઓએ મળીને મોટા નાગનો જીવ લીધો.

પાઠ ૭૩ મો ઈશ્વરનો મહિમા.

સૌથી--બધાથી	તાડ--એકજાતનું ઉંચું ઝાડ	જુદાં--નોખાં

ભાઇઓ તમે આ મોટાં ઝાડ જુઓ, તેમાં સૌથી ઉંચું તાડનું ઝાડ છે, એમાં આમલી આંબો, ને કોઇ કોઈનું ઝાડ છે તે બધાનાં પા જુદાં જુદાં હોય છે.

જગ--દુનિયા, જગત	ભજવા--ભક્તિકરવા	સરજનાર--પેદાકરનાર
દેવ--પરમેશ્વર	તારા--ચાંદરણીઓ	
કરનાર--બનાવનાર	ધરીએ--રાખીએ	

જે આ દુનિયાનો બનાવનાર છે, તેજ સૂરજ અને તારાનો પેદા કરનાર છે, માટે એજ આમારો મોટો દેવ છે તેને ભજવાની ટેવ

રાખોઓ.

પાઠ ૮૧ મો સંગત.

સંગ--સોબત	કામ--ઠેકાણું	બને--થાય
રંગ--ગુણ, અસર, ટેવ	કરશે--બેસસે	ભાગ્યશાળી--નસીબદાર
પ્રેમ--હેત	રૂડો--સારો	
પમે--આવે	બુરે--નઠારે	

જેને જેવી સોબત તેવા તેનામાં ગુણ આવે છે. જેને જેવી સોબત તેવું તેનામાં હેત આવે છે.

જેને જેવી સોબત તેવાંજ તે કામ કરશે. જેને જેવી સોબત તેવે ઠેકાણે જઇને તે બેસસે.

સારી સોબતથી સારો થશે, ને નઠારી સોબતથી નઠારો બનશે. સારા મહેતાજીની સોબતથી નસીબદાર હોય તે વિદ્યા ભણે. (મતલબ કે વિદ્યા ભણીને નસીબદાર થાય.)

ગુજરાતી ત્રીજી ચોપડીના વાંચન પાઠોના શબ્દાર્થ.

પાઠ ૧ લો.
ડાઘો=મોટો કુતરો.
મૂર્ખો—બેવકૂફ, અણસમજુ.
આળસુ=એદી, સુસ્ત.
પાલવવું—પરવડવું.
રમતીઆળ—રમત કરે તે.
ચોકી—રખવાળ.
ચારો—ખાવાનું.
ધણી=માલિક.

પાઠ ૨ જો.
ઝખવાણો=શરમાયો.
જીવતર=જીંદગી, મનખો, જીવવું.
મના કરીશ=ના કહીશ.
મચ્યાં=મંડ્યાં, લાગ્યાં.
જનાવર=પશુ, પખી.
નવરાશ=ફુરસદ, કામ ન હોય તેવો વખત.
સરખાં—જેવાં.
લગાર=જરા.
ઠોઠ—મૂર્ખ, અભણ.
વલે=હાલ, દશા.

નકામા=કામવગર.
પસ્તાવો=અફસોસ.
લાગલું—દરરોજ.
ફેરવીને—બદલીને.

પાઠ ૪ થો.
વગડાઉ—જંગલી, વગડામાં રહેનારી.
ડાંસ=મચ્છર.
ટૂંકા=નાના.
ધાર—કોર.
જબરૂ—જોરાવર.
જોરાવર—બળવાન.
પૂરી પડે=પહોંચી શકે.

પાઠ ૫ મો.
સ્વભાવ=મિજાજ.
રાજકુંવર—રાજાનો દીકરો.
શિક્ષા=સજા.
અણસમજુ—સમણુજણ વગરનો,
સાર—માલ, ફળ.
દંડ—સજા, હાલ પૈસા લેવાના સજાના અર્થમાં વપરાય છે.

સજા—શિક્ષા.
વડાઈ=મોટાઇ.
યાદરાખવું—સભારી રાખવું, સરત રાખવુ.
ગરીબ=નિર્ધન.
ફર્યાદ—અરજ, રાડ.
બંદીખાને=કેદખાને.
માફકરવું=શિક્ષા કર્યા વગર જવા દેવું.
કચેરી—દરબાર, કોર્ટ.
ઘટતવી=જોઇએ તેવી.

પાઠ ૭ મો.
દેશ=મુલક.
ચાલ—રીવાજ.
રીતભાત—ચાલચલગત.
પહેરવેશ—પોશાક, લુગડાં પહેરવાની રીત.
મારવાડી=મારવાડના રહેવાશી.
સરવાળ—ચોરણો.
ઘુમટો—લાજ.
દક્ષિણા=દક્ષિણના રહેવાશી.
સાહેબલોક—અંગ્રેજ લોક

બેરાં–બાઈડીઓ.
કાંટ્રા–ખાવાનું ભરાવીને જમવાના સોયા.
ઘાટ=આકાર.
હળસી–સીધી.
ગોરી–ભૂરી, ધોળી.

પાઠ ૮ મો.

કણ–દાણા.
સંઘાત=સાથ.
સકાળ–સારો વખત. સોંઘવારી.
અચરજ–નવાઈ.
સંગ્રહ–એકઠું કરી રાખવું.
દુકાળ–નઠારો વખત, મોંઘવારી. અનાજ બહુ મોંઘું વેચાય તેવો વખત.
પ્રધાન–વજીર.
ગંજીઓ–ઘાસના મોટા ગોઠવેલા ઢગલા.
રૈયત=લોક.
કોઠાર=અનાજના ભંડાર
પોપડો=પડ.
ચંદી=ઘોડાને ખાવાના દાણા.
હેરાન=દુઃખી.
ખાણ=દાણા ભરી મૂકવાના ખાડા.
ડહાપણ–સમજણ.
વસે=રહે.
સંપે–હળીમળીને રહે.
સદા=હમેશાં.

પાઠ ૯ મો.

વડવાઇ=વડની લટકતી મૂળીઓ.
અસલ–પ્રથમનું, આગળનું.
કાબર=એક જાતનું પંક્ષી
આરામ–વિસામો.
છાંયડો–છાંયો.
ઘટા–ઘાડો છાંયો.
ટેટા–વડનું ફળ.
ઈમારત–ઘર.
લગણ–સુધી.

પાઠ ૧૦ મો.

ડંખ–ચટકો.
વિખ–ઝેર.
ચીપીઆ–પકડવાના બે પાંખીયાં
ચાંદી=ફોલ્લો.
આંકડો=ઝેરી કાંટો.
કપાએલું–વઢાએલું.
ચુસવું=ચુસી લેવું.
સૂજેલું–સૂણેલું.
પીળાશપર–થોડો પીળો
ટાઢક=ઠંડક..
ઈજા–દુઃખ.
અવગુણ–નુકશાન.
ફિકર–ચિંતા.

પાઠ ૧૧ મો.

વિલાયત–સાહેબ લોકનો દેશ.
ખબરદાર–હોંશિયાર.
કજીયો–કંકાસ.
ઢોર–પશુ.
ગાંડી–મેલી.

પાઠ ૧૨ મો.

અનાજ–દાણા.
પાંજરૂં=પંખીને રાખવાનું ઘર.
અર્થ–સાર, મતલબ.
મરજી–ખુશી.

પાઠ ૧૪ મો

વચન=બોલ.
માન–આવકાર.
આવકાર=માન.
દોંગાઈ–લુચ્ચાઈ.
અસર=લાગણી.
નવાઈ–અચરજ.
નીવડવું=થવું.
ભુંડું–ખરાબ.
સોબત તેવી અસર=જેવી સંગત તેવા તેના-

માં ગુબ્નુ આવે.

પાઠ ૧૫ મો.

તન=શરીર.
અંતકાળ—મરવાનો વખત.
પુંજી—ધન.
લાલચ—લોભ.
નીપજ—પેદાશ.
પામીએ=મળીએ.
ઉપજ્યો—પેદાથયો.

પાઠ ૧૬ મો.

પેદાકર્યાં=બનાવ્યાં.
કૃપાળુ—દયાળુ.
બનાવ્યું=કર્યું..
ભલાં—સારાં.
કોપશે=ગુસ્સે થસે, રીસે બરાસે.
જાળવે છે=સાંચવે છે.
રખવાળી—સાચવણ સભાળ.

પાઠ ૧૭ મો.

જથો—એક સાથે, પાસે પાસે.
હારબંધ—એક પછી એક
જનાવર=પ્રાણી.
જવ તે—ક્રોધક.
કોટ—કિલ્લા.
ઝાડઅણુ—કરવત.
સહજ=થોડી મહેનતે.
ઝટ.
કસબો—શહેરથી નાનું ગામ.

પાઠ ૧૮ મો.

આકાર=ઘાટ.
ધબાકો—અવાજ.
માલૂમપડવું=ખબર પડવી.
ઈંદ્રિયો—શરીરના ભાગ. જેકે આંખ, નાક, કાન, જીભ ને ચામડી.
વાસ=સોડમ.
લીસી—સુંવાળી.

પાઠ ૧૯ મો.

આંગણું—ચોક.
ચોખું—સાફ.
કોહાણું—કોહી ગએલું, સડેલું.
રળીઆમણું—શોભીતું.
ગંદવાડ—ગંદકી.
જીવજંતુ—નાનાં જીવડાં.
એઠવાડ=એંઠું.
ગંદા—મેલા.
ખરાબથાય—બગડે.
ગંધ—નઠારીવાસ.
શીખામણ—સમજણ.
ઘટેછે—જોઇએ છે.
ભાજીપાલો—શાકપાંદડું.

પાઠ ૨૦ મો.

સુંવાળા=લીસા.
નક્કર—પોલા નહીં તે.
મજલ=ખેપ, પંથ.
ખોંખારેછે—હણહણે છે.
નાળ=જોડાને તળે કે ઘોડાને પગે વાંકી લોઢાની ચીપો જડે છે તે.
બરાડેછે—બારડે છે.
નિર્દય—દયા વગરના.
ફલંગો—ફાળો.
બોજો—ભાર.
ચાકરી—બરદાશ.
માયા=હેત.
ચાહે—ઇચ્છે.

પાઠ ૨૨ મો.

કાતરા—આમલીનુ ફળ.
સંગીન—મજબૂત.
ચીકણુ—ઝટ ભાગે નહીં તેવું.
ચોખંડાં—ચાર ખુણા વાળાં.
વટેમાર્ગુ—રસ્તે જનાર.
કચુકા—ચિચોડા.
ફોરું=વરસાદનું ટીપું.
ઘટા—ઘાડો છાંયો.
ગોળા—લાડવા.

પાઠ ૨૪ મો.

આરસો—દર્પણ., આરસી.
ભમર—આંખના પોપચા ઉપરના વાળ, નેણ.
કાજળ=છજ્જુ.
રતાંધળો—દીવસે દેખે ને રાતે ન દેખે તે.
આળવું—રોકવું.
નારેલ—કરેલો.
પાપચુ—આંખનું ઢાંકણ.
નૂર—ગુણ, રજકણ.
પાંપણ—પાપચાને છેડે બળગેલા વાળ.
જતન—રક્ષણ.
પાડ ઉપકાર.

પાઠ ૨૫ મો.

બળતણ—બાળવાનાં લાકડાં. સરપણ.
તાટકતાં—લબડતાં, ટીંગાતાં.
કહેવત—ઉખાણા, ઓઠું.
ભાખરી રોટલો.
કુંભાર—માટીનાં વાસણ કરનાર.
ઘાટ—આકાર.
કાંતવું=રૂના તાર કરવા.
વણવું—લુગડું બનાવવું.
તૈયાર—હાજર.

આકરી વિના ભાખરી નહીં—મેહેનત કર્યા વિના રોટલો મળે નહીં.

પાઠ ૨૮ મો.

દેસાઈ—જમીનદાર.
દાખલા—ઉદાહરણ.
ગભરો હાંફળાફાંફળો, પરવશ પડયો.
ફિક્કાં=થયાં, નીકળ્યાં, નીવડયાં.
ચપ્પુ—છરી.
છૈયાં—છોકરાં.

પાઠ ૨૯ મો.

સાચાબોલું=ખરૂં બોલનારૂ.
ગભરાવુ—અકળાવું.
ધીરજ—હીમત.
ખીજ્યા—ગુસ્સે થયા.
ચાંપીને—દાબીને.
વાંક=ગુન્હો.
અજાણતાં=અજાણપણે.

પાઠ ૩૧ મો.

કાતરવુ—કાપી લેવું.
કામળીઓ—કામળીઓ.
કામળો—બીરો, ઉનનુ જાડુ લુગડુ.
ભરવાડ—ઘેટાં રાખનાર.
ખબર—માલમ.

હીમાળો—વાળ.
ભાગ્યારાં—ભાપડાં.
ખરે—નક્કી.

પાઠ ૩૨ મો.

ફરવું—ટપકવું. તાંતણાંનુ જમવુ.
સીમાળીઓ=સીમડાનુ ઢેખા.
રોગ=દરદ, વ્યાધિ, મંદવાડ.
રળીઆમણું—શોભિતુ.
ઉગતા—મોટા થતા.

પાઠ ૩૩ મો.

ધાન્ય—દાણા.
હુંડુ—કણસલું.
પૈસાદાર—પૈસાવાળા.
બાજરીયુ—બાજરીનુ ડુંડું.
ડુંડા—જાર, બાજરીના સાંઠા.
પુળા—ડુંડાની નાની ભારીઓ.
સાંઠા—રાડાં.
મસળે—ચોળે., પીલે.

પાઠ ૩૫ મો.

ધરતી—જમીન.
કિલ્લા—કોટ.
નાળાં—વહેળા, નાની નદી

મગડીઆ--એક જાતના બકરા.
પગ--ઢુગર.
...પાણીઓ મ...
...--એકઠા, ...

પાઠ ૩૬ મો.

...--જગ્યા, ...
...ઘાણા.
...--ઝાંખું, ...
...ની જાતનો ...
...--...
...ની ઝાડી
...નાનું, રૂ, કલમ, ...નાનું, જમાન, ...વસ્તુ ...
...

પાઠ ૩૭ મો.

સેવા--ચાકરી, ...
જપવું--નિરાંતે બેસવું.
દાઝ--...ઝેર, લાગણી
હેતુ--પ્રીત.
...થયો--તૈયાર થયો.
ઉજરતીઓ--...કરતાં.
...
...--દુઃખ.
માથે ચડાવવું--માનવું. ...પાડવી, પાળવું.
...

પાઠ ૩૮ મો.

...
...--...
નાળડો--...ચીનું ...જેનો અંદર ખરી ...
આરા--નાવડીમાં ...પાર નાખેલાં લાકડાં.
પૂઠીઓ--...
...
ધુરાશ--...
...
...
ગોળા--...
...
...--...ઊમરતા.
સાદ--ચોખાં.

પાઠ ૪૦ મો.

શોખશકતા--મજુરનું નામ.
તુરંગ--વિચાર.
...--આગા.
ઘાલાવવું--...
...
લાડવા--...
વેપાર--રોજગાર.
...--...
...--...
મજુરી--મહેનત.
...ઘર ...--...
...

પાઠ ૪૧ મો.

...--...કામ.
...નાખી ...ઉપર ...જડી ...
...--...ની આગળનો ભાગ.
સાદું--બોલી, ...
...--...
...--...ઘર.

છોવરાવવું—છો દેવરાવવી
વળીઓ—સાગના સોટા.
કાથો—નાળીએરની ચોટલી, દોરી.
ટાંકુ-ભોંયમાં પાણી ભરી રાખવાની મોટી છોબધ કુંડીઓ.
રળીઆમણું-સોભિતું.

પાઠ ૪૨ મો.

બિરાજવું-શોભવું
મજાગરાં-બરડવાં
છજું—બારી કે રવેશીના આગળના ભાગમાં કરેલો કઠેરો.
ચોરસાં-ચોખંડી ઇંટો કે પથ્થર
પાટડા-ભારવટીઆ
સાગ-સાગનું લાકડું
છોલાણું-છોવરાવવું
લુહાર-લોઢું ઘડનાર
મણા-કસર, ખામી
છીંડી-પાછીતે જે ખુલ્લી જગા રાખવામાં આવે છે તે
અગાસીઉ-નવેલું.

પાઠ ૪૩ મો.

સજડ-મજબૂત હાલે નહિ તે
ડાચું-જડબું, મોઢું
હણહણવું-ખોંખારવું
દાઢ-બેવડા દાંત.
વાચા-બોલવાની શક્તિ
નરસી-નઠારી
હેઠલો-નીચલો
ટેકો દેછે-મદદ કરે છે
સાદ-અવાજ

પાઠ ૪૫ મો.

ખીજવું-ચીડવું-
છેલાઇ-વરણાગી
પગરખી-જોડી
અડફેટ-અથડાઇને ઝપટ
પછડાઇને-ટીચાઇને
અટવાઇને-આંટી ખાઇને
અમથી-નકામી

પાઠ ૪૬ મો.

અદેખાં-ખારીલાં, બીજાનું સારૂં જોઇને ખમાય નહીં તે
અવતરવું-જનમવું
ખારીલાં-અદેખાં
કુરકુરીઆં-કુતરાનાં નાનાં બચ્ચાં
બોટીલાં-કુરકુરીઆં
આડો-અવળે રસ્તે ચાલનાર.
ઘુરકવા-ગુસ્સાથી જોવું

પાઠ ૪૭ મો.

ખીલવું-ફુલવું
અંગ-ભાગ

પાઠ ૪૮ મો.

લાગલાગટ-દરરોજ
ખસખસ-અફીણનાં બી.
ફણગો-ફાંટો, કુંડું
ઠળીઓ-બીયો
સીંચીએ-રેડીએ

પાઠ ૪૯ મો.

વેહેળો-વહેતો ઝરો, નાની નદી
ઉપકાર-ગુણપાડ
બદલો-સાટું
ઝાંપ-જાળ
તેડે-કિનારે.
ચટકો-ડંખ
આબરૂ-ઇજત
ગુણ-ઉપકાર
લાગઆવ-વખત આવે

પાઠ ૫૦ મો.

ક્યારડા-ડાંગર પાકે છે ખેતર
પરાળ-ડાંગરનું ઘાસ
છાલાં-છોલાં, ફોતરાં
તરૂ-ઘર
લીલાછમ-લીલા

ત્રીજી ચોપડીમાં આવેલી કવિતાની સમજુતી.

પાઠ ૩ જો સદાચરણ.

જન=માણસ.	જગતમાં—દુનિયામાં	ઝટ.
જાણે—સમજે.	જન્મ—અવતાર.	ધરીને=લઇને.
સદાચરણ=સારીચાલ	સહેલ=વગર મહેનતે-	પહેલ—પ્રથમ.

૧ જે માણુસ આ દુનીઆમાં અવતાર લઇને પ્રથમથી સારી ચાલ ચાલે છે તે સેહેલથી સુખ પામે છે.

જાણીવાતો—પોતાને ખ-બર હોય તેવી. વાતો	મીઠી—મધુર, સારી.	ક્રોપે—રીસકરે.
	વાણુ—બોલ.	ડાહ્યા—સમજણો.

૨ વળી પોતે જાણુતો હોય તેવી વાતો કરે અને મીઠા બોલ બોલે નેં બીજા ઉપર રીસ કરે નહીં તેને ડાહ્યો જાણુવો.

પાઠ ૬ ઠો ગાળાગાળી વિષે.

બુડા=નઠારા.	ખોટીગાળો—નઠારી ગા-ળો.	જગ=દુનિયા.
બુડું—નઠારૂં.		જશ—આબરૂ.
ભાખતા=બોલતા.	મુરખ=બેવકુફ.	

૧ નઠારા માણુસો નઠારૂ બોલીને ખરાબ ગાળો ખાય છે. એવા મોટા બેવકુફની દુનિયામાંથી આબરૂ જાય છે.

ધણી—માણુસ.

૨ જે માણુસ બુડું બોલે છે, તે ગાળો દે છે, અને ગાળો ખાય છે તેને બેવકુફ જાણુવો. અને તે બહુ દુઃખી થાય છે.

બાળક-છોકરો.	નર-બાયડો.	બરૂ, ભાર, પ્રોજ.
બાળકી=છોડી.	નાર=બાઈડી.	
નફો ખબર.	તોલ-વકર, માપ, આ-	

૩ જે છોકરો કે છોડી જેવા બોલ બોલસે તેવી તેની આબરૂ બાળક અને બાઈડીઓમાં બધાશે. મતલબ કે સારૂ બોલનારની આબરૂ વધે છે ને નઠારૂ બોલનારની આબરૂ ઘટે છે.

પાઠ ૧૩ મો પોપટ વિષે કવિતા.

પંજર પોપટને રહેવા- નુ ઘર.	બોલ=વચન, વેણ.	સર્વને-બધાને.
મીઠા સારાં, મધુર.	સુણતાં-સાંભળતાં.	ઉપજે=થાય.
	મનમાં-ચિતમાં.	હરખ-આનંદ.

૧ પોપટ પાંજરામાં બેઠો બેઠો મધુર વચન બોલે છે. તે સાંભળતાં બધાના મનમાં ઘણો આનંદ થાય છે.

રાતુ લાલ.	નમાળુ-નમેલું.	ધણીની-માલીકની.
ડોક ગળે, ડોકે.	અંગે=શરીરે.	ધાક=બીક હાક.
કાંઠા-પટા, ડોટા.	ધારે-રાખે, માને.	

૨ તેની ડોકે કાંઠા પટા હોય છે, અને તેનું નમેલું રાતું નાક હોય છે. તે શરીરે લીલા રંગનો છે, અને તે પોતાના ધણીની બીક રાખે છે.

હેત-વહાલ, પ્રીત.	પ્રીતથી=હેતથી.	પાળે-રાખે.
મનુષ્ય-માણસ.	કોય-કોઈ.	કાગ=કાગડો.

૩ તે મીઠું બોલે છે. તેથી માણસને તેના ઉપર ઘણું હેત આવે છે. માટે પોપટને લોકો હેતથી પાળે છે. પણ કાગડાને કોઈ પાળતુ

નથી રી—કાગડાને ન પાળવાનું કારણ એ કે તેનો રાગ સારો નથી.

પાઠ ૨૦ મો ચોખ્ખાઈ વિષે કવિતા.

ચોખ્ખી-સાફ, મેલવગર.	ચીર=લુગડું	સુખી—સુખવાળું
ચીજો-વસ્તુઓ.	ચોક=આંગણું.	

૧ બધી વસ્તુઓ સાફ રાખવી, લુગડાં પણ ચોખ્ખાં પહેરવાં ઘર અને આંગણું પણ સાફ રાખવું, કેમકે ચોખ્ખાઈથી શરીર સુખી રહે છે.

મધપુડો—મધનો પૂડો.	માપ=ભરત.	આપ=દરપણ, આરસી
રૂડો-સારો.	ડાઘાડુઘી—ખોડખાંપણ.	
રચે=બનાવે.	શુદ્ધ—ચોખ્ખી.	

૨ માખી માપ રાખીને સારો મધપુડો બનાવે છે. તેમાં કાંઈ ખોડ ખાંપણ દેખાતી નથી. તે ખરેખરો આપ જેવો ચોખ્ખો જણાય છે.

ચિત્ત-મન.	રંગે=ખુશીએ	વાન=રંગ, ચહેરો.
માન-આદર.	વળે-સારો લાગ.	સજ્જન=સારા માણસ.

૩ ચોખ્ખાઈથી મન ખુશીમાં રહે છે, ને શરીરનો રંગ સારો થાય છે. ચોખ્ખા રહેવાથી ચાર સારા માણસમાં આવકાર મળે છે.

પાઠ ૨૩ મો આમલી વિષે કવિતા.

અક્કલ=બુદ્ધિ.	નિત્યપર=દરરોજ.
એક=એકજ	નેક—માપ, નિયમપ્રમાણે.

૧ મા અને દીકરીનું નામ એકજ છે. તે મેં મારી બુદ્ધિથી

જાણ્યું, તેનુ હમેશાં ઘેર ઘેર નિયમ પ્રમાણે કામ પડે છે.

ઠામનાઠામ—ઠેકાણેની ઠેકાણેજ.	ગામેગામ—તમામ ગામે.	મહાલે=ભોગવે.
નવ—નહિ.	મોજ=શોખ.	
	ઘણેરી—ઘણી.	

૨ મા તો એકને એક ઠેકાણે રહે છે ને એક તસુ પણ ચાલતી નથી. પણ દીકરી તો ગામે ગામ ઘણી શોખ ભોગવે છે.

માતા—મા.	શાણા—ડાહ્યા.	વિખ્યાત=પ્રખ્યાત જાણીતી.
કેરો—નો.	વિશ્વ—દુનિયા.	
તાત—બાપ.	વિષે—માં.	

૩ વળી તે દીકરીનો દીકરો (ચીચુડો) તેની માની માનો બાપ થાય છે સામળકવિ કહે છે કે હે ડાહ્યા માણસો તમે સમજજો કે તે આ દુનિયામાં જાણીતી છે.

પાઠ ૨૬ મો મહેનત વિષે કવિતા.

પીવા—પીવાનુ પાણી.	અંગ—શરીર.	ભાતના રંગનાં લુગડાં
ખાવા—ખાવાનુ અનાજ	રાતા પીળા રંગ=ભાત-	

૧ પીવાનુ, ખાવાનુ, અને શરીરે જુદા જુદા રંગનું પેહેરવા ઓઢવા જોઈએ તે તે મહેનત કરવાથી મળે છે.

ધરતી—જમીન.	થોકેથોકે—ઢગલે ઢગલા.	ખાંતે—હોંશે.

૨ જમીનમાંથી અનાજના ઢગલે ઢગલા થાય છે. પણ જો

હોંશથી જમીન ખેડીને વાવે નહિ. તો પછી શું ખાય.

ઇશ્વર–પરમેશ્વર.	ઉપાય–ઇલાજ.	કડાં.
સૌ–બધા.	બળતણ=બાળવાનાં લા	વિના–વગર.

૩ આપણને પરમેશ્વરે બધા ઉપાય આપ્યા છે, પણ બળતણ અને વાસણ વગર રાંધી શકાતું નથી

પાઠ ૨૭ મો મહેનત વિષે કવિતા.

તૈયાર–હાજર.	કોય–કોઈ.	હાલવખત–હમણાં આ
કાં–અથવા.	અર્થનુ–કામનું.	વખત.

૧ તારા માટે તારા કામનું આ વખતે જે હોય તે તો તું તૈયાર કર અથવા તને કોઇ કરી આપે (એમ કર.)

લટકતાં–લબડતાં. ટીંગા	સરસ–સારો.	
તાં.	શણગાર–પોશાક.	

૨ ઝાડે કાંઇ તૈયાર કરેલાં લુગડાં મળતાં નથી પણ જો કપાસ વાવે, કાંતે, અને વણે તોજ તેનો સારો પોશાક થાય. (મતલબ કે પહેરવા જેવાં લુગડાં થાય.)

પરઘેર--પારકે ઘેર.	ભાખરી–રોટલી	રૂડીપેર--સારીરીતે.
ચાકરી--મજુરી, બરદાશ	પામે--મળે	

૩ માટે પોતાને ઘેર કે પારકે ઘેર રહીને જો મહેનત કરે તો મહેનત કરતાં સારી રીતે રોટલી મળે.

(મતલબ કે મેહેનતથી સુખની ચીજને મેળવી શકાય છે.)

પાઠ ૩૦ મો સાચ વિષે કવિતા.

સહીએ—ખમીએ.	સર્વ—બધા.	સ્વર્ગમાં.
સકટ દુઃખ	પરલોકમાં—દેવલોકમાં	દીનરાત—દહાડો રાત.

૧ બધા પ્રકારનાં દુઃખ ખમીએ પણ સાચે સાચી વાત કહીએ તો આ લોકને દેવલોકમાં સુખ મળે અને રાત દિવસ સુખી રહીએ

શુભ સારૂ	સદા—હમેશા.	કોડ—કરોડ. ઘણા

૨ સાચું બોલવુ તે હમેશાં સારૂ છે, ને જુઠું બોલવાથી દુઃખ જણાય છે. કરોડો ઉપાય કરી જુઓ, પણ સાચુ બોલવાથીજ સુખજ થાય છે.

નહે થાય	હોડી—નાનું વહાણ.	
નક્કી ખચીત.	સિંધુ—દરિયો.	

૩ સાચુ બોલવાથી હમેશાં [આપણુ કામ થાય છે. પણ જુઠું બોલવાથી ખચીત થતુ નથી કાગળની હોડી કરી દરિયો ઉતરવા જઈશુ તો ઉતરાશે નહિ.

મતલબ કે તેવીજ રીતે જુઠું બોલી આપણું કામ પાર પાડવા જઈશું તો પાર પડશે નહિ.

પાઠ ૩૧ મો ધાન્ય વિષે કવિતા.

તલસરા—તલનાંડોડાં- | ફડોળ=શીંગમાં જે અનાજ થાય તે.

ઉપજે=થાય.	માં.	ઉંબી ઘઉંના ડુંડી.
ચોમાસાના ચારમાં-ચોમાસાના ચાર મહિના.	બાજરીકુ=બાજરીનું કુંડું.	

૧ બાજરીના કુંડામાંથી બાજરી, ને કણસલામાં જાર થાય છે. ઘઉં, ડાંગર, ને જવ એ ઉંબીમાં થાય છે.

૨ તલમરામાં તલ થાય છે અને શીંગોમાં બધી જાતનાં કઠોળ થાય છે ચણાના પોપટા થાય છે, ને શેરડીમાંથી સાકરને ગોળ થાય છે.

પાઠ ૩૮ મો માબાપના ગુણ વિષે.

ડગમગ-ધ્રુજતો.	ખાજ—ખાવાનું.	લાજ-શરમ.
ડગતો-સ્થિર રહેતો, ડરતો.	આપથી—પોતાની મેળે.	
	લેશ=લગાર.	

૧ હું જ્યારે નાનો હતો, ત્યારે મારો પગ ડગતો નહિ, ને થર થર ધ્રુજતો હતો, અને મારી મેળે ખાવાનું ખાઇ શકતો નહિ. વળી પોતાની મેળે ઉઠી પણ શકતો નહિ, ને તે વખતે મને જરાએ શરમ નહોતી.

અવસર-વખત.	ઉપકાર=ગુણ, પાડ.	ટેલો ઘણો.
વેઠીને-ખમીને.	અમાપ=ગણાય નહીં તે	

૨ એ વખતે માબાપે દયા લાવી પોતે દુઃખ વેઠી છોકરાને સુખ આપ્યું તે ગુણ ઘણો છે,

ગમે-રમને.	ઉમર=જીંદગી. જીવતા સુધી.	દાસ-ચાકર.
બરદાસ=ચાકરી.		

૩ કોઈ માણસ એવે વખતે બે ઘડી ચાકરી બરદાસ કરે તો તે જીવે ત્યાં સુધી તેનો ચાકર થઈને રહે તો પણ તેનો બદલો વળે નહિ.

પાઠ ૪૩ મો ઘર વિષે કવિતા.

છજાં=બારીને રવેશીના મેડા આગળ જે કઠેરા હોય તે.	છાજે-શોભે.	બારણાં-કમાડ.
જાળીઆં-જાળીઓ.	ઘડાં=પાણીઆરાની અંદર પાણી જવાને જે નાની કુંડી કરે છે તે ખાળ કુંડી.	રૂપાળાં-સારાં.
માળીઆં-મેડા.	રૂડાં-સારાં.	દિસે-દેખાય
ખુબ-ઘણું.		ચુનાળાં-ચુનાવાળાં.
		બીરાજે-શોભે

૧ છજાં જાળીઓ ને મેડા ઘણા સારા શોભે છે. અને બારીનાં બારણાં ઘણાં સારાં શોભે છે. ખાળ કુંડીઓ રસોડાં ને પાણીઆરાં શોભિતાં છે તે ઈંટથી ચણેલાં ને ચુનાથી છોએલાં દેખાય છે.

તુટે-ભાગીજાય.	નીર-પાણી.	શુદ્ધ-ચોખ્ખા.
ખુટે=થઇરહે.	ટાંકાં-પાણી ભરી રાખવાની છોબંધ જગા.	મેના-એક જાતનું પક્ષી.
ખેંચી-તાણી.	મીઠા-સારા.	રંગી--રંગેલાં
સુડા-પોપટ.		

૨ ફુટે કે ખુટે નહિ એવાં પાણીના ટાંકાં ભર્યાં છે. તેમાંથી સોડા વાંકા વળી પાણી ખેંચીને પીએ છે.

ગુજરાતી બીજી તથા ત્રીજી ચોપડી મધે આવેલા ડીકટેશનના શબ્દો.

अक्षरे
आवडत्रा.
हेतुं.
विगतेथी.
लाव्यो.
पुछ्युं.
बोल्यो
फर्याद.
मंगाव्या.
हुकम.
कह्यु.
बूमेबूम.
वाळ्यो.
काढ्यो.
लुच्चाइ.
ठोक्यो.
प्रसाद-
टट्टु.

समजाव्युं.
अहींआर्थी.
विचार.
फाव्यो.
डाह्यो.
प्राण.
चित्त.
अवस्था.
फेंकवा.
मंडयां.
मूंगळी.
निशाळें आ.
परीक्षा.
अभ्यास.
मुठो.
पूछडीओ.
बिचारो.
ध्यान

नित्ये.
शिक्षा.
विआवानी.
विचार्यु.
रस्तो.
भींतो.
मार्ग.
चोपडयां.
भेंकडो.
तांबाकुंडीओ.
धोळाशपर.
पिछोडी.
अगणित.
जन्मती.
दूधपाक.
पेंडा.
मान्युं.
सोंप्यो.

ज्ञगमाथो.	जन्मगांठ.	थोडी
स्नेह.	पहेराव्या.	दंडो
जगपति	अडाड्यो.	वस्तु
खबर.	चोरुदाई.	सूरज
चद्रमा.	गमडो.	धान्य
सरस्वति.	हीचको.	इश्वर
निशा.	खमेडया.	पृथ्वी
दिवस.	सर्वे.	परमेश्वर
चद्मार.	नाप.	महिना
कूदता.	फूकणो.	निशाळ
चोपे.	मणेखाचेर.	तैयार
मत्रीजो.	पत्ताप.	स्लेट
फडाव्यं.	महीपति.	चितारो
दोशीवाणीआ.	अगाशी.	हिराकणी
शियाळो.	भडारोआं.	पांची
सम्पात्रीज.	धूमाडोउं.	डोटो
पर्व.	बच्चां.	तूटा
महिना.	फूकडी.	ढीचण
श्रावण.	छत्रीवारे	आंबावाडीउं
श्राद्ध.	मूळीआं.	टपेयो
शराधीआं.	सींचीण.	पहोंचो
गणपतिचोथ.	मुद्ल	प्रेम

छप्पो.	सूजेलुं	चप्पु.
भाग्यशाळी.	विलायत	रुपिया
रडयुंखडयुं	अर्थ	क्रोड.
हांल्लुं	मनुष्य	सिंधुं.
खर्चखुटण.	प्रीत	लींबोळीओ.
आडोशीपाडोशी.	दोंगाइ	पैसादार.
सरशीउं	कृपाळुं	शींग.
फळकरणी.	बनाव्युं	किल्ला.
रधइकुधइ.	इंद्रियो	पदार्थ.
छछुंदरां.	चोख्खुं	तुराश.
मूर्खा	रळियामणुं	शू[illegible]
झांखवाणो	सज्जन	शेखशल्ली
मच्छां	नक्कर	मालिक.
भेंस	निर्दय	भोयरुं
टूंका	खोंखारेछे	आशरी.
स्वभाव	वटेमार्गु	त्रिराज्युं.
कविता	चिचोडा	भूपति.
पहेरवेश	विश्व.	चित्र.
दक्षिणी	विख्यात.	कूरकुरीआं
प्रधान	शणगार.	कबूतर.
संग्रह	गम्यों.	क्यारडा.
दैपत	उठ्यां.	अठवाडीउं.

प्रवाही	कांतीलादुं	श्वास
जुक्ति	टीका	छुपाववुं
मूर्खाइ	कल्लोल	शब्द
अभिमान	गर्जना	प्राणी
वेतरूं	ठुंठवावुं	पुरूष
न्याल	दुश्मन	स्वाद
कोशेटा	सूंढ	आव्यो
तुच्छ	लींदो	गृहस्थ
मच्छर	निकाल	स्पष्ट
कोष्टक	रेंटीओ	वाक्य
घूमस	जगंनाथी	स्वर
पुष्कळ	बिंब	व्यंजन
सिंह	दर्पण	जोडाक्षर
सामर्थ्य	अंग्रेजी	धर्मपुस्तक
शियाळ	मिनिट	गूजराती
भींडी	ग्रह	ब्राह्मणी
वनस्पति	सैंकडो	मूळाक्षर
ब्रहामणी	सर्वव्यापक	अनुस्वार
पींछुं	विश्वपति	

ધાતો.

શેરની ધાત.

શેરના અચ્છેરા ૨
શેરના પાશેરા ૪
શેરનાં નવટાંકો ૮
શેરનાં અધોળાં ૧૬
શેરનારૂપિયાભાર ૪૦
પોણોશેરનારૂ. ભાર ૩૦
અચ્છેરના ,, ૨૦
પા શેરના ,, ૧૦
નવટાંકના ,, ૫
અધોળના ,, ૨॥
૨ અછેરે ૧ શેર
૪ પાશેરે ૧ શેર
૮ નવટાંકે ૧ શેર
૧૬ અધોળે ૧ શેર
૪૦ રૂપિયાભારે ૧ શેર
૨॥ ,, અધોળ
૫ ,, નવટાંક
૧૦ ,, પાશેર
૨૦ ,, અછેર
૩૦ ,, પોણોશેર
૪૦ ,, એક શેર
૫૦ ,, ૧। શેર
૬૦ ,, ૧॥ શેર
૭૦ ,, ૧॥। શેર
૮૦ ,, ૨ શેર
૯૦ ,, ૨। શેર
૧૦૦ ,, ૨॥ શેર
૨૦૦ ,, ૫ શેર
૩૦૦ ,, ૭॥ શેર
૪૦૦ ,, ૧૦ શેર
૫૦૦ ,, ૧૨॥ શેર
૬૦૦ ,, ૧૫ શેર
૭૦૦ ,, ૧૭॥ શેર
૮૦૦ ,, ૨૦ શેર
૯૦૦ ,, ૨૨॥ શેર
૧૦૦૦ ,, ૨૫ શેર

મણની ધાત.

મણનાં અધમણીયાં ૨
મણના દશેરા ૪
મણની પાંચ શેરીઓ ૮
મણની અઢીશેરીઓ ૧૬
મણની સવાશેરી ૩૨
મણના શેર ૪૦
પોણા મણના ૩૦ શેર
અધમણના ૨૦ શેર
પામણના ૧૦ શેર
૧૦ શેરે ૦। મણ
૨૦ શેરે ૦॥ મણ
૩૦ શેરે ૦॥। મણ
૪૦ શેરે ૧ મણ
૫૦ શેરે ૧। મણ
૬૦ શેરે ૧॥ મણ
૭૦ શેરે ૧॥। મણ
૮૦ શેરે ૨ મણ
૯૦ શેરે ૨। મણ
૧૦૦ શેરે ૨॥ મણ

તોલાની ધાત.

કળસીના મણ ૧૬
ખાંડીના ,, ૨૦
[illegible]ના ,, ૧૪
કોથળાના ,, ૫
બેડીયાના ,, ૩૨
ગાલ્લીના ,, ૩૦
પલ્લાના ,, ૬॥
[illegible] ,, ૨૧
નાનાબારાના ,, ૭
મુડાના ,, ૪૦
મોટામુડાનાં ,, ૧૦૦

કળશીની ધાત.

કળસી એના ,, ૧૬
પોણી કળસીના ,, ૧૨
અર્ધી કળસીના ,, ૮

પા કળશીના ૪ મુણુ
એ પ્રમાણે બીજા તો-
લમાં ઘાતો શીખવવી

તોલાની ઘાત.

તોલા એકના ગદીઆણુ
૨
તોલાના માસા ૧૨
તોલાના ૧ વાલ ૩૨
તોલાની ૧ રતિ ૯૬
ગદીઆણુ૧ના ૧૬ વાલ
વાલ એકની રતિ ૩
રતી એકના મગ ૪
રતી એકના ચોખા ૬
દોકડા એકની બદામ ૨૦
બદામ એકની વિસવાસી
૧૬

આનાની ઘાત.

એક આનાના ઉપઆના
અથવા કાચા આના
૧૬
રુપિયા એકના આના ૧૬
આના એકની પાઈ ૧૨
આના એકના પૈસા ૪

	દો.	બ.
પા આનાનો	૧॥	૧
અર્ધા ,,	૩	૨
પોણુ ,,	૪॥	૩
એક ,,	૬।	
સવા ,,	૭॥	૧
દોઢ ,,	૯।	૨
પોણુબે ,,	૧૦॥	૩
બે ,,	૧૨॥	
ત્રણ ,,	૧૮॥	

ચાર આના અથવા પા
રૂપિયાના ૨૫
આઠ આનાના અથવા
અર્ધા રૂપિયાના ૫૦
બાર આનાના અથવા
પોણુ રૂપિયાના ૭૫
સોળ આના અથવા એક
રૂપિયાના ૧૦૦

ગણુતરનું પ્રમાણુ

કોડી અથવા કુડી એકના
નંગ ૨૦
ડઝન એકના નંગ ૧૨

ભરતનુ પ્રમાણુ

તસુ એકના ૨ આંગળ
ગજ એકના તસુ ૪
ગજ એકના હાથ ૨
વીઘા એકના વસા ૨૦
વસા એકની વિસવાસી
૨૦
ગાઉ એકના દંડ ૨૦૦૦
દંડએકના હાથ ૪
હાથ એકના આંગળ ૨૪
આંગળ એકના જવ ૮

કાળનુ પ્રમાણુ

૬૦ વિપળની એક પળ
૬૦ પળની ઘડી
૭॥ ઘડીનો એક પહોર.
૮ પહોરનો એક રાત્રદિ
વસ.
૭ દિવસનુ અઠવાડીઉ
૧૫દિવસનું પખવાડીઉ
૨ પખવાડીયાનો માસ
૧૨ મહિનાનુ ૧ વરસ

સંખ્યા પરિમાણ.

એકમ	૧
દશક	૧૦
સો	૧૦૦
હજાર	૧૦૦૦
દશ હજાર	૧૦૦૦૦
લાખ	૧૦૦૦૦૦
દશ લાખ	૧૦૦૦૦૦૦
કરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦
દશ કરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦
અબજ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦

લાલશંકર કૃત નાનું ગણિત.

મનોરથ ૧૩

દાખલો ૧ લો.

રીત ૧૮૦૦૦૦૦
૯૦૦૦
૧૮૦૯
―――――
૧૮૧૦૮૦૦ જવાબ

દાખલો ૨ જો.

૯૯૦૦૦૦૦
૯૯૦૦૦
૯૯૦૦
૯૯
―――――
૧૦૦૦૮૯૯૯ જવાબ

દાખલો ત્રીજો.

૫૦૯૦૦૦
૨૦૯૦
૧૧

૫૧૧૧૦૧ જવાબ

દાખલો ૪ થો

લાખથી કરોડ સો ઘણા, ને સો, થી કરોડ લાખ ગણા છે માટે

૩૪૫ ×૧૦૦ = ૩૪૫૦૦ લાખ જવાબ

૩૪૫ ×૧૦૦૦૦૦ = ૩૪૫૦૦૦૦૦ જવાબ

દાખલો ૫ મો

૩૫૫૦૦૦ હજાર
૩૫૦૦૦૦

૫૦૦૦

બાદબાકી કરવાથી ત્રણસેં સંખ્યા ... પાંચની રકમ મોટી આવે છે.

દાખલો ૬ ઠો.

૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦
[illegible]
---
૧ જવાબ

દાખલો ૭ મો.

૩૨૫૦૦૦૦૦
૨૫૦૦૩૦૦

૨૯૯૯૯૭૦૦ મોટી ત્રણસેં પચીસ વાળી રકમ જવાબ

દાખલો ૮ મો.

૧૧૫૦૦૦૦૦
૧૧૫૦૦૦
૧૧૫૦૦
૧૧૫

૧૧૬૨૬૬૧૫ જવાબ

દાખલો ૯ મો

૯૦૦૦૦૦
૫૦૦૦૦
૭૦૦
૮૦
૬
} જવાબ ૯ ૫ ૭ ૮ ૬

૯૫૦૭૮૬
× ૩૫

૩૩૨૭૭૫૧૦

દાખલો ૧૦ મો

૧૨૦૦
૧૨૦૦૦
૧૨૦૦૦૦

૧૩૩૨૦૦ જવાબ

૧૩૩૨૦૦   ૧૩૩૨૦૦
૧૨૦૦   ૧૨૦૦૦

૧૩૨૦૦૦ જ   ૧૨૧૨૦૦ જ

૧૩૩૨૦૦
૧૨૦૦૦૦

૧૩૨૦૦ જ

દાખલો ૧૧ મો.

૯૬૦૦
૯૬૦

૮૬૪૦ બાદબાકી જવાબ
× ૯૬

૮૨૯૪૪૦ ગુણાકાર જવાબ

દાખલો ૧૨ મો.

૪૫૦૦
× ૨૨૦

૨૨) ૯૯૦૦૦૦(૪૫૦૦૦ જવાબ

દાખલો ૧૩ મો.

૨૫૩
×૩૫

૮૮૫૫
૭૮૫૯૦૦૩
− ૮૮૫૫

૭૮૪૯૧૪૮ જવાબ

દાખલો ૧૪ મો

૪૨૩૦૫
૭૦૨૧૭

૪૯[illegible] સરવાળો

૪૨૩૦૫
–૭૦૨૭
————
૩૫૨૭૮
————આદઆકી
૪૯૩૩૨
× ૩૫૨૭૮
————
૧૭૪૦૩૩૪૨૯૬ ગુણાકાર
૩૫૨૭૮)૪૯૩૩૨(૧ જવાબ.
૩૫૨૭૮ ભાગાકાર.
————
૧૪૦૫૪

દાખલો ૧૭ મો
૯૩૦ ૨૬૮૫૦
–૫૭૦ ૫૪૦૦
———— ————
૩૬૦ ૩૨૨૫૦
×૧૫ વસ્તી જવાબ
————
૫૪૦૦ વધારો

દાખલો ૧૯ મો.
૨૬૮૮૦ કાગળ
×૪૯
————
૧૨૯૦૨૪૦ કુલ પૃષ્ઠ
૨૪૦) (૫૩૭૬ ચોપડીઓ
જવાબ

દાખલો ૧૫ મો.
૩૮ આવ્યા
– ૨૫ ઉડી ગયા
——
૧૩
×૬
——
૭૮ છ માસમાં વધારો
૩૧૫
૭૮
————
સરવાળો ૩૯૩ જવાબ

દાખલો ૧૬ મો.
૧૦૫)૪૨૨૨૦૨૧૮૧૮૦(૪૦૨૦૯
૭૩૧૬જ

દાખલો ૧૮ મો.
૭૦ ૩૪૫
×૧૭ – ૭૦
———— ————
૧૧૯૦ ખાધું ૨૭૫
જવાબ ×૧૭
————
૪૬૭૫ વેચ્યુ
જવાબ

દાખલો ૨૦ મો.
૫૧ ૨૫
× ૨૫ –૨૫
———— ————
૧૨૭૫ દાડમ ૨૩૦

પાછાં આવ્યાં ૬૨ ટોપલીએ
જવાબ વેચાયાં

૨૩૦
× ૫૧
——— દાડમ કુલ વેચાયાં
૧૧૭૩૦ જવાબ

દાખલો ૨૧ મો.

૨૯૧૩૭૦૬૨
૭૫૨૧૯
———
૪૭૭)૨૯૧૩૧૮૪૩(૫૩૧૭ ભાજ-
ક જવાબ

દાખલો ૨૨ મો.

૫૪૮
× ૨૮
———
૧૫૩૪૪
૧૭
———
૧૫૩૬૧ જવાબ

દાખલો ૨૩ મો.

૭૮૪૬૨૧
૭-૮૫
———
૯૪)૭૮૪૫૩૬(૪૦૪૪ ભાજક જ

દાખલો ૨૪ મો.

૭૮૫૬
૭-૪૩
———
૧૩) ૭૮૧૩(૬૦૧ માણસો જવાબ

દાખલો ૨૫ મો.

૨૫૮
× ૧૦૭
———
૨૭૬૦૬
૨૪૫
———
૨૭૮૫૧ જવાબ

દાખલો ૨૬ મો.

સવત ૧૭૬૮
૨૦
૧૦
———
સંવત ૧૭૯૮ જવાબ

દાખલો ૨૭ મો.

૮૨૫મરઘાં ૬૮૯બાઇડીઓ ૯૯૭છોકરાં
×૬ ×૫ ×૩
૪૯૫૦ ૩૪૪૫ ૨૯૯૧
૪૯૫૦
૩૪૪૫
૨૯૯૧
૧૧૩૮૬ જવાબ

દાખલો ૨૯ મો.

૧ બકરી ૧૪
૧૪ બચ્ચાં ×૧૨
૧૬૮ ॥ ——
૧૬૮૦ ॥ ૧૬૮
—— × ૧૦
૧૮૬૩ કુલ બકરાં ——
× ૩ ૧૬૮૦
——
૫૫૮૯ રૂપિયા જવાબ

દાખલો ૩૦ મો.

૫૨૫૦
૧૨૪૫
——
૫)૬૪૯૫(૧૨૯૯ રૂપિયા જવાબ

દાખલો ૨૮ મો.

૮ ગાયને ૮ ૭૫ ગાયો ૬૨૫ ઘોડા
×૨ ×૩ ×૮ ×૨૪
૧૬ગાઇ ૨૪ઘોડા ૬૦૦ ૧૫૦૦૦
૧૨૨ ગાઇ ૬૦૦
×૧૬ ૧૫૦૦૦
—— ૧૯૫૨
૧૯૫૨ ——
૧૭૫૫૨ જવાબ

દાખલો ૩૧ મો.

૧૬)૨૫૮૭૨(૧૬૧૭ ધર્માદા
——
૦ ૦ ૦
૨૮)૨૫૮૭૨(૧૦૭૮ પુસ્તક ખરીદમાં
——
૦ ૦ ૦
૨૪૫
×૧૨
——
૨૯૪૦ વરસનું ખરચ
૧૬૧૭ ૨૫૮૭૨
૧૧૭૮ ૭૫૬૩૫
૨૯૪૦ ——
—— ૨૦૨૩૭
૫૬૩૫ × ૫
——
૧૦૧૧૮૫ રૂ. જવાબ

દાખલો ૩૨ મો.

૧૨)૧૦૪(૧૭
૨૦૪
———

દાખલો ૩૪ મો

૨૫૭
×૩૩
———
૮૪૮૧ લીટીઓ
×૨૨
———
૧૮૬૫૮૨ અક્ષર જવાબ

દાખલો ૩૩ મો.

૨૫૩૫ | ૧૫)૨૫૩૫(૧૬૯ગજ
× ૪૮ ——— ૬ જવાબ
———
૧૫)૧૨૧૬૮૦(૮૧૧૨ રૂ. જવાબ
———
૦ ૦ ૦

દાખલો ૩૫ મો.

૧૨)૫૨૮(૪૪ મારી
૫૨૮
———
૦ ૦

૨૩૭ ૫૨૮
૪૪ ૦-૨૮૧
——— ———
૨૮૧ ૨૪૭ ચારઆનાવાળા છોકરા.

૨૩૭ ૨૪૭
× ૨ × ૪
——— ———
૪૭૪ ૯૮૮
૪૭૪
૯૮૮
———
૧૪૬૨ આનાથી દર મહીને.
× ૯
———
૧૩૧૫૮ આના જવાબ.

આંકના ઉપયોગી ટકા પૈસાના હિસાબ.

(૧) એક શેર ફરસેલાંના ૨ પૈસા બેસે તો ૩૫ શેરનું શું ?

(૨) પાંચ પૈસાના ૨૫ શેર મુળા મળે છે તો ૧૭ પૈસાના કેટલા ?

(૩) ૧૮ પૈસાનું ૧૨૬ શેર તો ૩૮ પૈસાનું ?

[૪] ૨૮ પૈસાનું ૧૧૨ તો ૩૫ પૈસાનું ?

(૫) ૧૭ પૈસાનું ૨૫ાા શેર તો ૩૪ પૈસાનું ?

(૬) ૧ા રૂ. ૩૧ા શેર તો ૬ રૂ.નું ?

(૭) ૨૮ પૈસાનું ૪૨ શેર તો ૭૬ પૈસાનું ?

(૮) ૧ાા રૂ. ૧૩ાા શેર તો ૨૦ રૂ.નું ?

(૯) ૨ાા રૂ.નું ૧ મણ તો ૭ રૂ.નું ?

(૧૦) ૧૮ પૈસાનું ૪૫ શેર તો ૬૪ પૈસાનું ?

(૧૧) ૩ાા પૈસાનું ૨૮ શેર તો ૧૭ પૈસાનું ?

(૧૨) ૧૨ પૈસાનું ૪૨ શેર તો ૨૬ પૈસાનું ?

(૧૩) ૧૬ પૈસાનું ૪ શેર તો ૧૨ પૈસાનું ?

(૧૪) ૨૫ પૈસાનું ૬ા શેર તો ૪૪ પૈસાનું ?

[૧૫] ૧૯ પૈસાનું ૪ાા શેર તો ૬૮ પૈસાનું ?

(૧૬) ૩૪ પૈસાનું ૧૭ શેર તો ૨ પૈસાનું ?

(૧૭) ૧૬ પૈસાનું ૨૨ શેર તો ૨૪ પૈસાનું ?

(૧૮) ૪૩ પૈસાનું ૩૨ા શેર તો ૨૧ પૈસાનું ?

(૧૯) ૦ાા પૈસાનું ૫ શેર તો ૬ પૈસાનું ?

(૨૦) ૦ા પૈસાનું ૧ શેર તો ૧ા પૈસાનું ?

(૨૧) ૦ાા પૈસાનું ૮ શેર તો ૩ાા પૈસાનું ?

(૨૨) ૧ા પૈસાનું ૭ શેર તો ૭ાા પૈસાનું ?

(૨૩) ૧ાા પૈસાનું ૧૮ શેર તો ૬ પૈસાનું ?

(૨૪) ૨ાા પૈસાનું ૯ શેર તો ૧૫ પૈસાનું ?

(૨૫) ૩ાા પૈસાનું ૧૭ શેર તો ૧૦ાા પૈસાનું ?

(૨૬) ૮ પૈસાનું ૨૮ શેર તો ૩ પૈસાનું ?

(૨૭) ૧૮ પૈસાનું ા શેર તો ૩૫ પૈસાનું ?

(૨૮) ૨૦ રૂપિયાનું ૧ મણ તો ૭ રૂપિયાનું ?

(૨૯) ૧૦ શેર ભીંડાના સાં પૈસા તો ૧ મણના ?

[૩૦] ૨ા પૈસાનુ ૬ શેર તો ૩ પૈસાનું ?

(૩૧) ૮ા પૈસાનુ ૫૫ શેર તો ૧૨ પૈસાનુ ?

(૩૨) ૩ા પૈસાનુ ૧ાા શેરતો ૯ પૈસાનું ?

(૩૩) ૩ાા પૈસાનું ૨ાા શેર તો ૩ પૈસાનુ ?

(૩૪) ૨ા પૈસાનું ૧૭ શેર તો ૧૦ પૈસાનું ?

(૩૫) ૩ા પૈસાનું ૮ શેર તો ૩ાા પૈસાનું ?

(૩૬) ૯ પૈસાનુ ૧ાા મણ ૨ સેર તો ૧૧ પૈસાનુ ?

[૩૭] ૪૮ પૈસાનું ૧ા મણ તો ૧૪ પૈસાનુ ?

[૩૮] ૭ા પૈસાનું ૪૩ા શેર તો ૨ા પૈસાનુ ?

(૩૯) ૪ા પૈસાનું ૧૮ શેર તો ૭ા પેસાનુ ?

[૪૦] ૦ાા પૈસાનું ૫ શેર તો ૬ પૈસાનુ ?

(૪૧) ૦ા પૈસાનું ૧૮ શેર તે ૫ પૈસાનું ?

[૪૨] ૦ા પૈસાનું ૩ શેર તો ૨ પૈસાનુ ?

[૪૩] ૭ા પૈસાનું ૨૨ાા શેર તો ૯ા પૈસાનુ ?

(૪૪) ૬ા પૈસાનુ ૫ શેર તો ૧૨ પૈસાનુ ?

(૪૫) ૧ પૈસાનુ ૨૦ સેર તો ૩૩ શેરનું ?

(૪૬) ૮ા પૈસાનુ ૧ાા મણ ૬ શેર તો ૫ પૈસાનુ

[૪૭] ૫ા પૈસાનું ૪૨ શેર તો ૨ પૈસાનુ ?

(૪૮) ૬ા પૈસાનું ૩૯ શેર તો ૭ પૈસાનું ?

૪૯) ૩ા પૈસાનું ૩૩ શેર તો ૯ પૈસાનુ ?

[૫૦] ૩ા પૈસાનું ૩૯ શેર તો ૬ પૈસાનું ?

આંક

ઉઠા

૧ ૩॥ ૩॥	૧૧ ૩॥ ૩૮॥	૨૧ ૩॥ ૭૩॥	૩૧ ૩॥ ૧૦૮॥	૪૧ ૩॥ ૧૪૩॥
૨ ૩॥ ૭	૧૨ ૩॥ ૪૨	૨૨ ૩॥ ૭૭	૩૨ ૩॥ ૧૧૨	૪૨ ૩॥ ૧૪૭
૩ ૩॥ ૯॥	૧૩ ૩॥ ૪૫॥	૨૩ ૩॥ ૮૦॥	૩૩ ૩॥ ૧૧૫॥	૪૩ ૩॥ ૧૫૦॥
૪ ૩॥ ૧૪	૧૪ ૩॥ ૪૯	૨૪ ૩॥ ૮૪	૩૪ ૩॥ ૧૧૯	૪૪ ૩॥ ૧૫૪
૫ ૩॥ ૧૭॥	૧૫ ૩॥ ૫૨॥	૨૫ ૩॥ ૮૭॥	૩૫ ૩॥ ૧૨૨॥	૪૫ ૩॥ ૧૫૭॥
૬ ૩॥ ૨૧	૧૬ ૩॥ ૫૬	૨૬ ૩॥ ૯૧	૩૬ ૩॥ ૧૨૬	૪૬ ૩॥ ૧૬૧
૭ ૩॥ ૨૪॥	૧૭ ૩॥ ૫૯	૨૭ ૩॥ ૯૪॥	૩૭ ૩॥ ૧૨૯॥	૪૭ ૩॥ ૧૬૪॥
૮ ૩॥ ૨૮	૧૮ ૩॥ ૬૩	૨૮ ૩॥ ૯૮	૩૮ ૩॥ ૧૩૩	૪૮ ૩॥ ૧૬૮
૯ ૩॥ ૩૧॥	૧૯ ૩॥ ૬૬।	૨૯ ૩॥ ૧૦૧॥	૩૯ ૩॥ ૧૩૬॥	૪૯ ૩॥ ૧૭૧॥
૧૦ ૩॥ ૩૫	૨૦ ૩॥ ૭૦	૩૦ ૩॥ ૧૦૫	૪૦ ૩॥ ૧૪૦	૫૦ ૩॥ ૧૭૫

૫૧ ૩॥ ૧૭૮॥	૬૧ ૩॥ ૨૧૩॥	૭૧ ૩॥ ૨૪૮॥	૮૧ ૩॥ ૨૮૩॥
૫૨ ૩॥ ૧૮૨	૬૨ ૩॥ ૨૧૭	૭૨ ૩॥ ૨૫૨	૮૨ ૩॥ ૨૮૭
૫૩ ૩॥ ૧૮૫॥	૬૩ ૩॥ ૨૨૦॥	૭૩ ૩॥ ૨૫૫॥	૮૩ ૩॥ ૨૯૦॥
૫૪ ૩॥ ૧૮૯	૬૪ ૩॥ ૨૨૪	૭૪ ૩॥ ૨૫૯	૮૪ ૩॥ ૨૯૪
૫૫ ૩॥ ૧૯૨॥	૬૫ ૩॥ ૨૨૭॥	૭૫ ૩॥ ૨૬૨॥	૮૫ ૩॥ ૨૯૭॥
૫૬ ૩॥ ૧૯૬	૬૬ ૩॥ ૨૩૧	૭૬ ૩॥ ૨૬૬	૮૬ ૩॥ ૩૦૧
૫૭ ૩॥ ૧૯૯॥	૬૭ ૩॥ ૨૩૪॥	૭૭ ૩॥ ૨૬૯॥	૮૭ ૩॥ ૩૦૪॥
૫૮ ૩॥ ૨૦૩	૬૮ ૩॥ ૨૩૮	૭૮ ૩॥ ૨૭૩	૮૮ ૩॥ ૩૦૮
૫૯ ૩॥ ૨૦૬॥	૬૯ ૩॥ ૨૪૧॥	૭૯ ૩॥ ૨૭૬॥	૮૯ ૩॥ ૩૧૧॥
૬૦ ૩॥ ૨૧૦	૭૦ ૩॥ ૨૪૫	૮૦ ૩॥ ૨૮૦	૯૦ ૩॥ ૩૧૫

અગીઆરી.

૯૧	૩॥	૩૧૮॥	૧૧	૧૧	૧૨૧	૧૨	૧૧	૧૩૨	૧૩	૧૧	૧૪૩
૯૨	૩॥	૩૨૨	૧૧	૧૨	૧૩૨	૧૨	૧૨	૧૪૪	૧૩	૧૨	૧૫૬
૯૩	૩॥	૩૨૫॥	૧૧	૧૩	૧૪૩	૧૨	૧૩	૧૫૬	૧૩	૧૩	૧૬૯
૯૪	૩॥	૩૨૯	૧૧	૧૪	૧૫૪	૧૨	૧૪	૧૬૮	૧૩	૧૪	૧૮૨
૯૫	૩॥	૩૩૨॥	૧૧	૧૫	૧૬૫	૧૨	૧૫	૧૮૦	૧૩	૧૫	૧૯૫
૯૬	૩॥	૩૩૬	૧૧	૧૬	૧૭૬	૧૨	૧૬	૧૯૨	૧૩	૧૬	૨૦૮
૯૭	૩॥	૩૩૯॥	૧૧	૧૭	૧૮૭	૧૨	૧૭	૨૦૪	૧૩	૧૭	૨૨૧
૯૮	૩॥	૩૪૩	૧૧	૧૮	૧૯૮	૧૨	૧૮	૨૧૬	૧૩	૧૮	૨૩૪
૯૯	૩॥	૩૪૬॥	૧૧	૧૯	૨૦૯	૧૨	૧૯	૨૨૮	૧૩	૧૯	૨૪૭
૧૦૦	૩॥	૩૫૦	૧૧	૨૦	૨૨૦	૧૨	૨૦	૨૪૦	૧૩	૨૦	૨૬૦

૧૪	૧૧	૧૫૪	૧૫	૧૧	૧૬૫	૧૬	૧૧	૧૭૬	૧૭	૧૧	૧૮૭
૧૪	૧૨	૧૬૮	૧૫	૧૨	૧૮૦	૧૬	૧૨	૧૯૨	૧૭	૧૨	૨૦૪
૧૪	૧૩	૧૮૨	૧૫	૧૩	૧૯૫	૧૬	૧૩	૨૦૮	૧૭	૧૩	૨૨૧
૧૪	૧૪	૧૯૬	૧૫	૧૪	૨૧૦	૧૬	૧૪	૨૨૪	૧૭	૧૪	૨૩૮
૧૪	૧૫	૨૧૦	૧૫	૧૫	૨૨૫	૧૬	૧૫	૨૪૦	૧૭	૧૫	૨૫૫
૧૪	૧૬	૨૨૪	૧૫	૧૬	૨૪૦	૧૬	૧૬	૨૫૬	૧૭	૧૬	૨૭૨
૧૪	૧૭	૨૩૮	૧૫	૧૭	૨૫૫	૧૬	૧૭	૨૭૨	૧૭	૧૭	૨૮૯
૧૪	૧૮	૨૫૨	૧૫	૧૮	૨૭૦	૧૬	૧૮	૨૮૮	૧૭	૧૮	૩૦૬
૧૪	૧૯	૨૬૬	૧૫	૧૯	૨૮૫	૧૬	૧૯	૩૦૪	૧૭	૧૯	૩૨૩
૧૪	૨૦	૨૮૦	૧૫	૨૦	૩૦૦	૧૬	૨૦	૩૨૦	૧૭	૨૦	૩૪૦

વડા એકા રાંમ

૧૮	૧૧	૧૯૮	૧૯	૧૧	૨૦૯	૨૦	૧૧	૨૨૦	૧	૧	૧
૧૮	૧૨	૨૧૬	૧૯	૧૨	૨૨૮	૨૦	૧૨	૨૪૦	૨	૨	૪
૧૮	૧૩	૨૩૪	૧૯	૧૩	૨૪૭	૨૦	૧૩	૨૬૦	૩	૩	૯
૧૮	૧૪	૨૫૨	૧૯	૧૪	૨૬૬	૨૦	૧૪	૨૮૦	૪	૪	૧૬
૧૮	૧૫	૨૭૦	૧૯	૧૫	૨૮૫	૨૦	૧૫	૩૦૦	૫	૫	૨૫
૧૮	૧૬	૨૮૮	૧૯	૧૬	૩૦૪	૨૦	૧૬	૩૨૦	૬	૬	૩૬
૧૮	૧૭	૩૦૬	૧૯	૧૭	૩૨૩	૨૦	૧૭	૩૪૦	૭	૭	૪૯
૧૮	૧૮	૩૨૪	૧૯	૧૮	૩૪૨	૨૦	૧૮	૩૬૦	૮	૮	૬૪
૧૮	૧૯	૩૪૨	૧૯	૧૯	૩૬૧	૨૦	૧૯	૩૮૦	૯	૯	૮૧
૧૮	૨૦	૩૬૦	૧૯	૨૦	૩૮૦	૨૦	૨૦	૪૦૦	૧૦	૧૦	૧૦૦

૧૧	૧૧	૧૨૧	૨૧	૨૧	૪૪૧	૩૧	૩૧	૯૬૧	૪૧	૪૧	૧૬૮૧
૧૨	૧૨	૧૪૪	૨૨	૨૨	૪૮૪	૩૨	૩૨	૧૦૨૪	૪૨	૪૨	૧૭૬૪
૧૩	૧૩	૧૬૯	૨૩	૨૩	૫૨૯	૩૩	૩૩	૧૦૮૯	૪૩	૪૩	૧૮૪૯
૧૪	૧૪	૧૯૬	૨૪	૨૪	૫૭૬	૩૪	૩૪	૧૧૫૬	૪૪	૪૪	૧૯૩૬
૧૫	૧૫	૨૨૫	૨૫	૨૫	૬૨૫	૩૫	૩૫	૧૨૨૫	૪૫	૪૫	૨૦૨૫
૧૬	૧૬	૨૫૬	૨૬	૨૬	૬૭૬	૩૬	૩૬	૧૨૯૬	૪૬	૪૬	૨૧૧૬
૧૭	૧૭	૨૮૯	૨૭	૨૭	૭૨૯	૩૭	૩૭	૧૩૬૯	૪૭	૪૭	૨૨૦૯
૧૮	૧૮	૩૨૪	૨૮	૨૮	૭૮૪	૩૮	૩૮	૧૪૪૪	૪૮	૪૮	૨૩૦૪
૧૯	૧૯	૩૬૧	૨૯	૨૯	૮૪૧	૩૯	૩૯	૧૫૨૧	૪૯	૪૯	૨૪૦૧
૨૦	૨૦	૪૦૦	૩૦	૩૦	૯૦૦	૪૦	૪૦	૧૬૦૦	૫૦	૫૦	૨૫૦૦

૫૧	૫૧	૨૬૦૧	૬૧	૬૧	૩૭૨૧	૭૧	૭૧	૫૦૪૧	૮૧	૮૧	૬૫૬૧
૫૨	૫૨	૨૭૦૪	૬૨	૬૨	૩૮૪૪	૭૨	૭૨	૫૧૮૪	૮૨	૮૨	૬૭૨૪
૫૩	૫૩	૨૮૦૯	૬૩	૬૩	૩૯૬૯	૭૩	૭૩	૫૩૨૯	૮૩	૮૩	૬૮૮૯
૫૪	૫૪	૨૯૧૬	૬૪	૬૪	૪૦૯૬	૭૪	૭૪	૫૪૭૬	૮૪	૮૪	૭૦૫૬
૫૫	૫૫	૩૦૨૫	૬૫	૬૫	૪૨૨૫	૭૫	૭૫	૫૬૨૫	૮૫	૮૫	૭૨૨૫
૫૬	૫૬	૩૧૩૬	૬૬	૬૬	૪૩૫૬	૭૬	૭૬	૫૭૭૬	૮૬	૮૬	૭૩૯૬
૫૭	૫૭	૩૨૪૯	૬૭	૬૭	૪૪૮૯	૭૭	૭૭	૫૯૨૯	૮૭	૮૭	૭૫૬૯
૫૮	૫૮	૩૩૬૪	૬૮	૬૮	૪૬૨૪	૭૮	૭૮	૬૦૮૪	૮૮	૮૮	૭૭૪૪
૫૯	૫૯	૩૪૮૧	૬૯	૬૯	૪૭૬૧	૭૯	૭૯	૬૨૪૧	૮૯	૮૯	૭૯૨૧
૬૦	૬૦	૩૬૦૦	૭૦	૭૦	૪૯૦૦	૮૦	૮૦	૬૪૦૦	૯૦	૯૦	૮૧૦૦

પાણો

૯૧	૯૧	૮૨૮૧	૧	।	।	૧૧	।।।	૨	૨૧	।	૫	૩૧	।।।	૭
૯૨	૯૨	૮૪૬૪	૨	।	॥	૧૨	)	૩	૨૨	॥	૫	૩૨	)	૮
૯૩	૯૩	૮૬૪૯	૩	।	।।।	૧૩	।	૩	૨૩	।।।	૫	૩૩	।	૮
૯૪	૯૪	૮૮૩૬	૪	)	૧	૧૪	॥	૩	૨૪	)	૬	૩૪	॥	૮
૯૫	૯૫	૯૦૨૫	૫	।	૧	૧૫	।।।	૩	૨૫	।	૬	૩૫	।।।	૮
૯૬	૯૬	૯૨૧૬	૬	॥	૧	૧૬	)	૪	૨૬	॥	૬	૩૬	)	૯
૯૭	૯૭	૯૪૦૯	૭	।।।	૧	૧૭	।	૪	૨૭	।।।	૬	૩૭	।	૯
૯૮	૯૮	૯૬૦૪	૮	)	૨	૧૮	॥	૪	૨૮	)	૭	૩૮	॥	૯
૯૯	૯૯	૯૮૦૧	૯	।	૨	૧૯	।।।	૪	૨૯	।	૭	૩૯	।।।	૯
૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦૦૦	૧૦	॥	૨	૨૦	)	૫	૩૦	॥	૭	૪૦	)	૧૦

૪૧ I ૧૦	૫૧ III ૧૨	૬૧ I ૧૫	૭૧ III ૧૭	૮૧ I ૨૦
૪૨ II ૧૦	૫૨) ૧૩	૬૨ II ૧૫	૭૨) ૧૮	૮૨ II ૨૦
૪૩ III ૧૦	૫૩ I ૧૩	૬૩ III ૧૫	૭૩ I ૧૮	૮૩ III ૨૦
૪૪) ૧૧	૫૪ II ૧૩	૬૪) ૧૬	૭૪ II ૧૮	૮૪) ૨૧
૪૫ I ૧૧	૫૫ III ૧૩	૬૫ I ૧૬	૭૫ III ૧૮	૮૫ I ૨૧
૪૬ II ૧૧	૫૬) ૧૪	૬૬ II ૧૬	૭૬) ૧૯	૮૬ II ૨૧
૪૭ III ૧૧	૫૭ I ૧૪	૬૭ III ૧૬	૭૭ I ૧૯	૮૭ III ૨૧
૪૮) ૧૨	૫૮ II ૧૪	૬૮) ૧૭	૭૮ II ૧૯	૮૮) ૨૨
૪૯ I ૧૨	૫૯ III ૧૪	૬૯ I ૧૭	૭૯ III ૧૯	૮૯ II ૨૨
૫૦ II ૧૨	૬૦) ૧૫	૭૦ II ૧૭	૮૦) ૨૦	૯૦ III ૨૨

આના

૯૧ III ૨૨	૧ — —	૧૧ — ૦II≡	૨૧ — ૧I—
૯૨) ૨૩	૨ — =	૧૨ — ૦III	૨૨ — ૧I=
૯૪ I ૨૩	૩ — ≡	૧૩ — ૦III—	૨૩ — ૧I≡
૯૪ II ૨૩	૪ — ૦I	૧૪ — ૦III=	૨૪ — ૧II
૯૫ III ૨૩	૫ — ૦I —	૧૫ — ૦III≡	૨૫ — ૧II—
૯૬) ૨૪	૬ — ૦I =	૧૬ — ૧)	૨૬ — ૧II=
૯૭ I ૨૪	૭ — ૦I ≡	૧૭ — ૧—	૨૭ — ૧II≡
૯૮ II ૨૪	૮ — ૦II	૧૮ — ૧=	૨૮ — ૧III
૯૯ III ૨૫	૯ — ૦II —	૧૯ — ૧≡	૨૯ — ૧III—
૧૦૦) ૨૪	૧૦ — ૦II=	૨૦ — ૧I	૩૦ — ૧III=

૩૧	—	૧।।।≡	૪૧	—	૨।।—	૫૧	—	૩≡	૬૧	—	૩।।।—
૩૨	—	૨)	૪૨	—	૨।।=	૫૨	—	૩।	૬૨	—	૩।।।=
૩૩	—	૨—	૪૩	—	૨।।≡	૫૩	—	૩।—	૬૩	—	૩।।।≡
૩૪	—	૨=	૪૪	—	૨।।।	૫૪	—	૩।=	૬૪	—	૪)
૩૫	—	૨≡	૪૫	—	૨।।।—	૫૫	—	૩।≡	૬૫	—	૪—
૩૬	—	૨।	૪૬	—	૨।।।=	૫૬	—	૩।।	૬૬	—	૪=
૩૭	—	૨।—	૪૭	—	૨।।।≡	૫૭	—	૩।।—	૬૭	—	૪≡
૩૮	—	૨।=	૪૮	—	૩)	૫૮	—	૩।।=	૬૮	—	૪।
૩૯	—	૨।≡	૪૯	—	૩—	૫૯	—	૩।।≡	૬૯	—	૪।—
૪૦	—	૨।।	૫૦	—	૩=	૬૦	—	૩।।।	૭૦	—	૪।=

બદામ

									ટો.	બ.	
૭૧	—	૪।≡	૮૧	—	૫—	૯૧	—	૫।।≡	૧		
૭૨	—	૪।।	૮૨	—	૫=	૯૨	—	૫।।।	૨		
૭૩	—	૪।।—	૮૩	—	૫≡	૯૩	—	૫।।।—	૩		
૭૪	—	૪।।=	૮૪	—	૫।	૯૪	—	૫।।।=	૪	૦।	
૭૫	—	૪।।≡	૮૫	—	૫।—	૯૫	—	૫।।।≡	૫	૦।	૧
૭૬	—	૪।।।	૮૬	—	૫।=	૯૬	—	૬)	૬	૦।	૨
૭૭	—	૪।।।—	૮૭	—	૫।≡	૯૭	—	૬—	૭	૦।	૩
૭૮	—	૪।।।=	૮૮	—	૫।।	૯૮	—	૬=	૮	૦।।	
૭૯	—	૪।।।≡	૮૯	—	૫।।—	૯૯	—	૬≡	૯	૦।।	૧
૮૦	—	૫	૯૦	—	૫।।=	૧૦૦	—	૬।	૧૦	૦।।	૨

૧૧ ૦।। ૩	૨૧ ૧। ૧	૩૧ ૧।।। ૩	૪૧ ૨।। ૧
૧૨ ૦।।।	૨૨ ૧। ૨	૩૨ ૨)	૪૨ ૨।। ૨
૧૩ ૦।।। ૧	૨૩ ૧। ૩	૩૩ ૨) ૧	૪૩ ૨।। ૩
૧૪ ૦।।। ૨	૨૪ ૧।।	૩૪ ૨) ૨	૪૪ ૨।।।
૧૫ ૦।।। ૩	૨૫ ૧।। ૧	૩૫ ૨) ૩	૪૫ ૨।।। ૧
૧૬ ૧)	૨૬ ૧।। ૨	૩૬ ૨।	૪૬ ૨।।। ૨
૧૭ ૧) ૧	૨૭ ૧।। ૩	૩૭ ૨। ૧	૪૭ ૨।।। ૩
૧૮ ૧) ૨	૨૮ ૧।।।	૩૮ ૨। ૨	૪૮ ૩
૧૯ ૧)	૨૯ ૧।।। ૧	૩૯ ૨। ૩	૪૯ ૩ ૧
૨૦ ૧।	૩૦ ૧।।। ૨	૪૦ ૨।।	૫૦ ૩) ૨

૫૧ ૩) ૩	૬૧ ૩।।। ૧	૭૧ ૪। ૩	૮૧ ૫) ૧
૫૨ ૩।	૬૨ ૩।।। ૨	૭૨ ૪।।	૮૨ ૫) ૨
૫૩ ૩। ૧	૬૩ ૩।।। ૩	૭૩ ૪।। ૧	૮૩ ૫) ૩
૫૪ ૩। ૨	૬૪ ૪	૭૪ ૪।। ૨	૮૪ ૫।
૫૫ ૩। ૩	૬૫ ૪) ૧	૭૫ ૪।। ૩	૮૫ ૫। ૧
૫૬ ૩।।	૬૬ ૪) ૨	૭૬ ૪।।।	૮૬ ૫। ૨
૫૭ ૩।। ૧	૬૭ ૪) ૩	૭૭ ૪।।। ૧	૮૭ ૫। ૩
૫૮ ૩।। ૨	૬૮ ૪।	૭૮ ૪।।। ૨	૮૮ ૫।।
૫૯ ૩।। ૩	૬૯ ૪। ૧	૭૯ ૪।।। ૩	૮૯ ૫।। ૧
૬૦ ૩।।।	૭૦ ૪। ૨	૮૦ ૫)	૯૦ ૫।। ૨

સાડાશાતનોપા

૯૧ પા। ૩	૭॥ નો ૦।	૮૨॥,, ર॥।	૧૫૭॥,, પ।
૯૨ પા॥	૧૫—૦॥	૯૦,, ૩	૧૬૫,, પ॥
૯૩ પા॥ ૧	૨૨॥—૦॥।	૯૭॥,, ૩।	૧૭૨॥,, પ॥।
૯૪ પા॥ ૨	૩૦—૧	૧૦૫,, ૩॥	૧૮૦,, ૬
૯૫ પા॥ ૩	૩૭॥—૧।	૧૧૨॥,, ૩॥।	૧૮૭॥ ૬।
૯૬ ૬	૪૫—૧॥	૧૨૦,, ૪	૧૯૫,, ૬॥
૯૭ ૬ ૧	૫૨॥—૧॥।	૧૨૭,, ૪।	૨૦૨॥,, ૬॥।
૯૮ ૬ ૨	૬૦—૨	૧૩૫,, ૪॥	૨૧૦,, ૭
૯૯ ૬ ૩	૬૭॥—૨।	૧૪૨॥,, ૪॥।	૨૧૭॥ ૭।
૧૦૦ ૬।	૭૫—૨॥	૧૫૦,, ૫	૨૨૫,, ૭॥

૨૩૨॥,, ૭॥।	૧૦૦,, ૩।	૧૦૦૦,, ૩૩।
૨૪૦,, ૮	૨૦૦,, ૬॥	૨૦૦૦,, ૬૬॥
૨૪૭॥,, ૮।	૩૦૦,, ૧૦	૩૦૦૦,, ૧૦૦
૨૫૫,, ૮॥	૪૦૦,, ૧૩।	૪૦૦૦,, ૧૩૩।
૨૬૨॥,, ૮॥।	૫૦૦,, ૧૬॥।	૫૦૦૦,, ૧૬૬॥।
૨૭૦,, ૯	૬૦૦,, ૨૦	૬૦૦૦,, ૨૦૦
૨૭૭॥,, ૯।	૭૦૦,, ૨૩।	૭૦૦૦,, ૨૩૩।
૨૮૫,, ૯॥	૮૦૦,, ૨૬॥।	૮૦૦૦,, ૨૬૬॥।
૨૯૨॥,, ૯॥।	૯૦૦,, ૩૦	૯૦૦૦,, ૩૦૦
૩૦૦,, ૧૦	૧૦૦૦,, ૩૩।	૧૦૦૦,, ૩૩૩

ભૂગોળ વિદ્યા.

દિશાઓ

પૂર્વદિશા—જે તરફ સૂર્ય ઉગે છે તેને પૂર્વ કે ઉગમણી દિશા કહે છે

પશ્ચિમદિશા—જે તરફ સૂર્ય આથમે છે તેને આથમણી કે પશ્ચિમદિશા કહે છે

ઉત્તર અને દક્ષિણદિશા—પૂર્વદિશા ભણી મોં કરી ઉભા રહીએ તો ડાબાહાથ તરફની ઉત્તરદિશા, અને જમણાહાથ તરફની દક્ષિણદિશા કહેવાય છે

નકશાની દિશાઓ

નકશા ઉત્તર તરફ રાખીને છાપવામાં આવેલા છે માટે નકશા ભણી મોં કરીને ઉભા રહીએ તો મથાળાની ઉત્તરદિશા, અને નીચે એટલે પગ તરફની દક્ષિણદિશા, તથા જમણાહાથ તરફની પૂર્વદિશા, અને ડાબાહાથ તરફની પશ્ચિમદિશા આવે છે.

ખૂણાઓ

ઈશાનખૂણો—ઉત્તર અને પૂર્વદિશા વચ્ચેનો ઈશાનખૂણો
અગ્નિખૂણો—પૂર્વ અને દક્ષિણદિશા વચ્ચેનો આગ્નેયખૂણો

નૈરૂત્ય—દક્ષિણ અને પશ્ચિમદિશા વચ્ચેનો નૈરૂત્યખૂણો
વાવ્યખૂણો—પશ્ચિમ અને ઉત્તર વચ્ચેનો વાવ્યખૂણો

જમીન અને પાણીના ભાગની વ્યાખ્યાઓ

જમીનના ભાગની વ્યાખ્યાઓ

ગામડું—જેમાં થોડાં છાંપરાવાળાં કે છાજ છાએલાં માટીનાં ઘર હોય તેને ગામડુ કહે છે.

કસ્બો—જેમાં ઘણાં છાબંધ ઈંટેરી ઘર હોય અને ચૌટાં હોય તેને કસ્બો કે ગામ કહે છે.

શેહેર—જેમાં ઘણી મોટી છાબંધ હવેલીઓ હોય અને હારબંધ ઈંટેરી ઘરની પોળો અને સારાં સારાં મોટાં ચૌટાં હોય તેને શેહેર કહે છે.

તાલુકો—જેમાં ઘણાં ગામ આવેલાં હોય તેને તાલુકો મહાલ કે પરગણું કહે છે.

જીલ્લો—જેમાં ઘણા તાલુકા આવેલા હોય તેવા ભાગને જીલ્લો કહે છે.

સંસ્થાન—જેમાં એકજ દેશી રાજાનું રાજ્ય આવેલું હોય તેને સંસ્થાન કહે છે.

એજન્સિ—જેમાં ઘણાક દેશી રાજ્યના સંસ્થાનો આવેલાં હોય તેને એજન્સિ કહે છે.

પ્રાંત—જેમાં ઘણા જીલ્લા સંસ્થાનો અને એજન્સિઓ આવીહોય તેને પ્રાંત કહે છે.

ઈલાકો—જેમાં ઘણા પ્રાંતો આવેલા હોય તેવા ભાગને ઈલાકો કહે છે.

દેશ—જેમાં ઘણા ઇલાકા આવેલા હોય તેને દેશ કહે છે.

ખંડ—જમીનના મોટા ભાગમાં ઘણા દેશો આવેલા હોય તેને દેશ કહે છે.

બંદર—જે ગામ દરીયાં કે નદી કિનારે આવેલું હોય ને ત્યાં વહાણુમાં માલ ચઢતો ઉતરતો હોય તેને બંદર કહે છે.

બેટ—ચારે બાજુએ પાણીથી વીંટાએલા જમીનના ભાગને બેટ કે દ્વીપકલ્પ કહે છે.

દ્વીપકલ્પ—જમીનના જે ભાગ ત્રણે બાજુએ પાણી અને એક બાજુએ જમીન હોય તેને દ્વીપકલ્પ કહે છે.--

ડુંગર—જમીનનો જે ભાગ ઘણો ઉંચો અને લાંબો ગએલો હોય તેને ડુંગર કહે છે. ડુંગર કરતાં વધારે ઉચો ગએલો હોય તેને પર્વત કહે છે.

શિખર—પર્વતની ટોચને શિખર કહે છે.

રણ—ઝાડખીડ વગરના સપાટ રેતાળ મુલકને રણ કહે છે.

ભૂશીર—જમીનની જે અણી લાંબી થઇને સમુદ્રમાં ગએલી હોય તેને ભૂશિર કહે છે.

પાણીના ભાગની વાખ્યા.

તળાવ—પાણીનો જે નાનો ભાગ ચારે બાજુએ જમીનથી વીંટાએલો હોય તેને તળાવ કહે છે.

સરોવર—ઘણાજ મોટા તલાવને સરોવર કહે છે.

મહાસાગર—પૃથ્વીના ખારા પાણીના પાંચ ભાગ કર્યા છે તે દરેકને મહાસાગર કહે છે.

સમુદ્ર, સાગર કે દરિયો—મહાસાગર કરતાં નાનો હોય તેને સમુદ્ર, સાગર કે દરિયો કહેવાય છે.

અખાત—જમીન તરફ સમુદ્રના લાંબા ગએલા ફાંટને અખાત કહે છે.

ઉપસાગર—પહોળા મોઢાના અખાતને ઉપસાગર કહે છે.

નદી—મીઠા પાણીનો જે પ્રવાહ પર્વત કે સરોવરમાંથી નીકળી સમુદ્રને કે બીજી નદીને મળે છે. તેને નદી કહે છે.

નદીનું મુળ—જે જગાએ નદી નીકળે છે તે જગાને નદીનું મુળ કહે છે.

નદીનું મુખ—જે જગાએ નદી નીકળે છે તે જગાને નદીનું મુખ કહે છે.

સંગમ—જે સ્થળે એક નદી બીજી નદીને મળે છે તે મેળાપને સંગમ કહે છે.

ભરતી—દરિયાનું પાણી ચઢે છે તેને ભરતી કહે છે.

ઓટ— સમુદ્રમાં ભરતીનું પાણી ઉતરતું હોય તેને ઓટ કહે છે

ખાડી—જે નદીનું મુખ પહોળું હોય તેને ખાડી કહે છે.

ગાયકવાડી રાજ્યની ભુગોળ.

ગાયકવાડી રાજ્યનો મુલક જુદા જુદા વીભાગોમાં છે એટલે રાજ્યની એકત્ર સીમા આપી શકાય તેમ નથી. રાજ્ય વહી-

વટની અનુકુળતાને વાસ્તે ગાયકવાડી રાજ્યના ચાર ભાગ કરવામાં આવેલા છે તે દરેકને પ્રાંત કહે છે વડોદરા પ્રાંત કડી પ્રાંત નવસારી પ્રાંત અમરેલી અથવા ઓખામંડળ પ્રાંત.

(૧) વડોદરા પ્રાંત.

સીમા—ઉત્તરે ખેડા જીલ્લો; પૂર્વે રેવાકાંઠાએજન્સિ, અને પંચમહાલ. દક્ષિણે રાજપીપળાસંસ્થાન અને ભરૂચ જીલ્લો પશ્ચિમે ભરૂચ જીલ્લો અને ખંભાતનું રાજ્ય.

મુખ્ય નદીઓ નર્મદા—એ અમરકંટકના ડુંગરમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાતને મળે છે. તેના ઉપરનાં ગામ કોરલ, શીનોર, બરકાલ, ચાણોદ, કરનાળી તીલકવાડા.

મહી—મધ્ય હિંદના ડુંગરમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાતને મળે છે. તેના ઉપરનાં ગામ ગાંમંજુગાંગા, ગંભીરા, મુજપુર, ડભકા.

ઢાઢર—જાંબુઘોડાના ડુંગરમાંથી નીકળી અરબી સમુદ્રને મળે છે તેનાં ઉપરનાં ગામ ગોગડા

વિશ્વામીત્રી—પાવાગઢના ડુંગરમાંથી નીકળી ઢાઢરને મળે છે તેના ઉપર વડોદરા છે

મુખ્ય નિકાસ—ડાંગર, કપાસ, કોદરા, જુવાર, મગ, બાજરી. તુવેર, તમાકુ.

મુખ્ય તાલુકા—પેટલાદ, પાદરા, ચોરંદા, શિનોર, ચાણોદ, ડભોઇ, સંખેડા, સાવલી વાઘોડીઆ, વડોદરા.

પેટા તાલુકા—સીસવા, તીલકવાડા.

૧ પેટલાદ તાલુકો.

એમાં ૭૧ ગામ છે.

નદી—મહી. શેઢી.

અખાત—ખંભાતનો રાજપુર આગળ છે.

મુખ્ય ગામ—પેટલાદ, સોજીત્રા, વસો નાર, પીજ, ધર્મજ, મેહેલાવ, ચાંગા, કાસર, મોગરી બાંધણી, બાહરોલ વગેરે.

પેટા તાલુકો સીસવા.

એમાં ૩૨ ગામ છે.

નદી—મહી.

મુખ્યગામ—ભાદરણ, સીસવા, વાલવોડ, ઝારોળા, બામણ-ગામ, કાણીસા, ગંભીરા.

૨ પાદરા તાલુકો

એમાં ૬૭ ગામ છે.

નદીઓ—મહી, ઢાઢર, વિશ્વામિત્રી.

મુખ્યગામ—પાદરા, ડબકા, દરાપુરા, રણુ, ભોજ, ડભાસી, માસર, મુજપુર, સાધી, કરખડી, ચાણસદ, વડુ.

વિશેષહકીકત—ડબકા મહી નદી ઉપર છે, અહીંની હવા સારી છે ત્યાં પાળેલાં શીકારી જાનવરો રાખવામાં આવે છે ત્યાં ગાયકવાડ સરકારની હવેલીઓ સારી જોવા લાયક છે.

૩ ચોરંદા તાલુકો.

એમાં ૮૮ ગામ છે.

નદીઓ—નર્મદા, ઓર.

મુખ્યગામ—કરજણ, કોરલા, ચોરંદા, કંડારી, મીયાંગામ.

૪ શિનોર તાલુકો.

એમાં ૪૭ ગામ.

નદીઓ—નર્મદા, ઓર.

મુખ્ય ગામ—શિનોર, કરનાળી, ગરકાલ, કુકસ, અવાખલ, દીગસ્વા. વિશેષહકીકત—શીનોરમાં સુતારના વાસણ, ને ખરાદીનું કામ સરૂ થાય છે.

કરનાળી જાત્રાનું ઠેકાણું છે.

૫ ચાણોદ તાલુકો.

આ તાલુકામાં એકજ ગામ છે.

નદી—નર્મદા.

ગામ—ચાણોદ

તિર્થની જગા—ચાણોદ જાત્રાનું ઠેકાણું છે, ત્યાં ચૈત્ર શુદ ૧૫ તથા કારતક સુદ ૧૫ મોટો મેળો ભરાય છે.

૬ ડભોઈ તાલુકો.

એમાં ૭૪ ગામ છે

નદીઓ—ઢાઢર, રંગામ.

મુખ્યગામ—ડભોઇ, મંડાળા, કારવણ, હાંમીપોર, ઢોલાર, બાહુપુર.

વિશેષ હકીકત—ડભોઈમાં પાઘડીઓ, તાંબા પીતળનાં વાસણ, ને ખરાદીનું કામ થાય છે, ત્યાંનો કિલ્લો જોવા લાયક છે.

પેટા તાલુકો તીલકવાડા.

એમાં ૩૮ ગામ છે.

નદીઓ—નર્મદા મીણ.

મુખ્યગામ—તીલકવાડા, આંમરોલી ખુન્ટેદા.

૭ સંખેડા તાલુકો.

એમાં ૧૪૪ ગામ છે.

નદીઓ—ઢાઢર, ઓર, ઉછ, હેરણ.

મુખ્યગામ—સંખેડા, બાધરપુર, માકણી, વાસણા.

વિશેષ હકીકત—સંખેડામાં ખરાદી કામ સારૂ થાય છે.

સાવલી તાલુકો

એમાં ૪૨ ગામ છે.

નદીઓ—મહી, વિશ્વામિત્રી, ગોમા, કરડ, મીણી, જાંબંબો

મુખ્યગામ—સાવલી, સાંઢાસલ, તુડાવ, પીલોલ, ડેસર, બાકરોલ, ગોઠડા, સોખંડા.

૯ વાઘોડીઆ તાલુકો.

એમાં ૬૫ ગામ છે.

નદીઓ—વિશ્વામિત્રી, સુર્યા, દેવ, જાંબલો.

મુખ્યગામ—વાઘોડીઆ, જરોદ, માડોદર, સાંગાડોલ

૧૦ વડોદરા તાલુકો.

એમાં ૯૧ ગામ છે.

નદીઓ—મહી, વિશ્વામિત્રી, ઢાઢર, જાંબબો દુરગા, સુર્યા.

મુખ્યગામ—વડોદરા, છટોલા, ભાયલી, કોયલી, છાણી, પોર વરણામા, મકરપુરા.

વિશેષ હકીકત—વડોદરા એ શ્રીમંત સરકાર ગાયકવાડ સરકારની રાજધાની છે.

૨ કડી પ્રાંત.

સીમા—ઉત્તરે રાધનપુર, તથા પાલનપુર સંસ્થાન; પૂર્વે ઈડર સંસ્થાન, પરાંતીજ પુરગણું, અને મહીકાંઠા એજન્સી. દક્ષિણે ખેડા તથા અમદાવાદ જીલ્લો, પશ્ચિમે અમદાવાદ જીલ્લો.

નદીઓ—૧ સાબરમતી એ અરવલ્લીના ડુંગરમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાતને મળે છે. (૨) ખારી, (૩) મેશ્વો, (૪)બનાસ (૫) સરસ્વતી એના ઉપર સીધપુર છે. (૬) રૂપેણ (૭) વાત્રક એના ઉપર આતરસુંબા અને ઉત્કંઠેશ્વર મહાદેવનુ ધામ છે.

નિકાશ—ઘઉં, બાજરી, જુવાર, જવ, ઈત્યાદિ.

તાલુકા—૧ પાટણ, ૨ વડાવલી, ૩ મેહેસાણા, ૪ કડી ૫ કલોલ, ૬ દેહેગામ, ૭ વિજાપુર, ૮ વિસનગર, ૯ ખેરાળુ ૧૦ સીધપુર પેટા તાલુકો હારીજ, આતરસુંબા, વડનગર

૧ પાટણ તાલુકો

એમાં ૧૯૩ ગામ છે.

નદીઓ—સરસ્વતી, બનાસ,

મુખ્યગામ—પાટણ, બાલીસણા. મણુંદ, રણુજ, કંથારવી. સંડેર.

વિશેષ હકીકત—પાટણમાં માટીનાં વાસણ, સુડીઓ, પટોળાં, મશરૂ તથા કંકુ સારૂ બને છે.

૧ પેટા તાલુકો હારીજ

એમાં ૮૨ ગામ છે.

નદીઓ—સરસ્વતી, બનાસ.

મુખ્યગામ—હારીજ, અડીઆ, રોડા.

૨ વડાવળી તાલુકો

એમાં ૧૨૭ ગામ છે.

નદી રૂપેણ.

મુખ્યગામ—ચાણુસમા, વડાવલી, ધીણોજ, સંખલપુર, મુદેરા.

તિર્થની જગ્યા—બહેચરગામે બહુચરા માતાનું ધામ છે. ત્યાં ચૈત્ર સુદ ૧૫ તથા આસો સુદ ૧૫ મોટો મેળો ભરાય છે.

૩ મેહેસાણા તાલુકો.

એમાં ૮૧ ગામ છે.

નદી—રૂપેણ, ખારી.

મુખ્યગામ—મેહેસાણા, બલોલ, લીંચ, પાંચોટ.

૪ કડી તાલુકો.

એમાં ૧૧૯ ગામ છે.

મુખ્યગામ—કડી, થોળ, વામજ, આદ્રજ કંડ

૫ કલોલ તાલુકો.

એમાં ૮૭ ગામ છે.

નદી—સાબરમતી.

મુખ્યગામ—કલોલ, નારદીપુર, રૂપાલ, સૈઢવ.

તિર્થનીજગા—ભોયણી ગામે મલ્લીનાથનું ધામ છે, ને શ્રાવકોનું જાત્રાનું સ્થળ છે.

૬ દહેગામ તાલુકો.

એમાં ૧૧૮ ગામ છે.

નદીઓ—સાબરમતી, ખારી, મેશ્વો.

મુખ્યગામ—દહેગામ, બહીએલ, કડવાડા, નાંદોલ.

વિશેષહકીકત—સાંપાનીવાવ અને હાલીસાનો ભમરીઓકુવો જોવા લાયક છે.

(૨) પેટા તાલુકો આતરસુબા

એમાં ૩૮ ગામ છે.

નદીઓ—વાત્રક, વરાંસી, મહોર.

મુખ્યગામ—આતરસુબા, કાનીએલ, કનીપુર, દેવકરણનુંમુઆડું, બારીઆ.

વિશેષહકીકત—આતરસુબામાં છરા, છરીઓ, લોઢીઓ, તાવડીઓ, વગેરે બને છે.

તિર્થનીજગાઓ—વાઘજીપુર આગળ વાત્રક નદીપર ઉત્કંટેશ્વર એટલે ઉંટડીઆ મહાદેવની જગા છે ત્યાં લોકો ઘણા દુરથી જાત્રાએ આવે છે.

૭ વિજાપુર તાલુકો.

એમાં ૧૦૧ ગામ છે

નદીઓ—સાબરમતી, હાથમતી.

મુખ્યગામ—વિજાપુર, લાડોલ, વસઇ, ગોજારીયા, લાંઘણુજ જંત્રાલ.

વિશેષહકીકત—મહુડીગામે ખડાયતાની કુળદેવી છે.

૮ વિશનગર તાલુકો.

એમાં ૬૧ ગામ છે.

નદી—રૂપેણ

મુખ્યગામ—વિશનગર, વાલમ બાંડુ, કમાણા, બાલક.

વિશેષહકીકત—વિશનગરમાં તાંબા પીતળનાં વાસણ સારાં બને છે.

૯ ખેરાળુ તાલુકો.

એમાં ૮૧ ગામ છે.

નદી—રૂપેણ.

મુખ્યગામ—ખેરાળુ, સીપોર, ઉમતા, સુંઢીઆ, મંડાલી.

૩ પેટા તાલુકો વડનગર.

એમાં ૨૪ ગામ છે

નદી—રૂપેણ

મુખ્યગામ—વડનગર બાધરપુર કરબટીઆ છાબલીઆ

વિશેષહકીકત—લવારલોક વડનગરમાં પીતળની કેરીઓ, દાબડીઓ, વગેરે બનાવે છે અને સુતાર લોક સતારને સારંગી બનાવે છે.

૧૦ સિદ્ધપુર તાલુકો

એમાં ૯૫ ગામ છે.

નદીઓ—સરસ્વતી અમરદાસી મોહોલો, ખારાવોક્ષ.

મુખ્યગામ—સિદ્ધપુર, ઉંઝા, ઉનાવા, ઉપેરા.

વિશેષહકીકત—સિદ્ધપુરમાં રૂદ્રમાળો જોવાલાયક છે. લવાર કામ અને રંગારીનું કામ સારૂ થાય છે, (૨) ઉંઝા એમાં કડવા કણબીની કુળદેવી છે (૩) ઉનાવા એમાં મીરાં દાતારની જગા છે.

તિર્થ—સિદ્ધપુર એ જાત્રાનું ઠેકાણું છે ત્યાં માતૃશ્રાધ થાય છે

૩ નવસારી પ્રાંત.

સીમા—ઉત્તરે ભરૂચ, અને રાજપીપળા સંસ્થાન, પૂર્વે ખાનદેશજીલ્લો, દક્ષિણે સુરતજીલ્લો તથા વાંસદા સંસ્થાન, પશ્ચિમે સુરતજીલ્લો તથા અરબી સમુદ્ર.

ડુંગર—૧ સાલોટાનો (૨) સસલાડુંગર (૩)ઘોરડુંગરી (૪) લાંબી ડુંગરી (૫) શરાનીડુંગરી (૬) રાયગઢનો બ્રહ્મડુંગર (૭) દીવાણુઅખાડા (૮) રાનીઆ આંબાનો (૯) સોમકીડુંગરી (૧૦)પેટકીડુંગરી (૧૧) અછાટીઆ ડુંગરી

સમુદ્ર—અરબી.

નદીઓ—તાપી એ સાતપુડા પર્વતમાંથી નીકળી અરબી સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપરનાં ગામ કઠોર, વરીઆવ, કામરેજ, વાજપુર (૨) પુર્ણા એના ઉપર મહુવા, અંતાપુર છે (૩)મીંઢાળા એના ઉપર મરોલી પલસાણું છે (૪) અંબેકા એના ઉપર બીલીમોરા ને ધમડાછા છે. (૫) કાવેરી (૬) કીમ.

મુખ્યનિકાસ—ડાંગેર, કોદરા, જુવાર, કપાસ, તુવેર, બાજરી, શેરડી.

મુખ્યતાલુકા—વેળાછા (૨) કામરેજ (૩) પલસાણા (૪) વ્યારા (૫) સોનગઢ (૬) મહુવા (૭)નવસારી (૮) ગણદેવી.

પેટાતાલુકા—૧ વાકલ ૨ વાજપુર.

૧ વેળાછા તાલુકો.

એમાં ૭૦ ગામ છે. નદીઓ કીમ
ડુંગર—અછારીઆનો, બ્રહ્માનો. દીવાણાઅખાડાના.
મુખ્યગામ—વેળાછા, આંગરોલ, હથુરણ.

૧ પેટાતાલુકો વાકલ.

એમાં ૪૮ ગામ છે. ખાડી—ભંગી.
મુખ્યગામ—વાકલ, આમખુટા, ઘોડબાર.
વિશેષહકીકત—આ તાલુકાનાં હવાપાણી ખરાબ છે.

૨ કામરેજ તાલુકો.

એમાં ૯૮ ગામ છે. નદી—તાપી.
મુખ્યગામ—કામરેજ, કઠોર વરીઆવ.

૩ પલસાણા તાલુકો.

આતાલુકા માં ૭૯ ગામ છે. નદી મીંઢોળા.
મુખ્યગામ—પલસાણા, જલેશ્વર, બગુમરા.

૪ વ્યારાતાલુકો.

એમાં ૧૧૫ ગામ છે.
નદીઓ—પુર્ણા, અંબિકા, મહાવ. ઝાંખરી, તાપી.
ડુગર—સરાનો, રાનીઆ આંબાનો. સોમકી અને પેટકી ડુંગરી.
મુખ્યગામ—વ્યારા, અંતાપુર, કામપરા.

૫ સોનગઢ તાલુકો.

એમાં ૨૮૬ ગામ છે. નદીઓ—તાપી પુર્ણા, ડુંગર—સાલેરાનો.

ડુંગરી કિલ્લા—સોનગઢ, રૂપગઢ, સલતાનગઢ, સાલહેર.
મુખ્યગામ—સોનગઢ.
વિશેષહકીકત—અહીંનાં હવા પાણી ઘણુંજ ખરાબ છે.

પેઠા તાલુકો વાજપુર.

એમાં ૨૨૧ ગામ છે, મુખ્યનદી—તાપી. મુખ્ય ગામ—વાજપુર, આરકાટી.
વિશેષહકીકત—અહીંના હવા પાણી ખરાબ છે.

૬ મહુવા તાલુકો

એમાં ૭૭ ગામ છે. નદીયો પુર્ણા કાવેરી, અંબિકા.
મુખ્યગામ—મહુવા, અનાવડ, નડધરા.

૭ નવસારી તાલુકો.

એમાં ૯૫ ગામ છે. સમુદ્ર અરબી.
નદીયો પુર્ણા, મીંડોલા.
મુખ્ય ગામ—નવસારી, ચોવીસી. વીરાવલ, વેશમા.

૮ ગણુદેવી તાલુકો

એમાં ૩૦ ગામ છે. નદીઓ કાવેરી, આંબેકા, વેગણી.
ડુંગર સસલાધાર, લાંબીડુંગરી.
મુખ્યગામ—ગણુદેવી બીલીમોરા, ધમડાછા.
વિશેષ હકીકત—ગણુદેવીમાં ખાંડ બનાવવાનું કારખાનું છે.

૪ અમરેલી પ્રાંત.

નદીઓ ૧ શેત્રુંજી એના ઉપર વાંકીઆ છે. (૨) શીંગવડો

(૩) સાંગાવાડી, (૪) વડી (૫) ઘેબી. (૬) ધાતરવડી (૭) ઓખા. (૮) ગોમતી (૯) ફેરી. ડુંગર—ચાંચધનો. (૨) બાંપાઆનો (૩) કંટાલાને (૪) મૂળ દ્વારકાની ડુંગરી (૫) મારવાડની ડુંગરી.

સમુદ્ર—અરબી.

તાલુકા—૧ દામનગર, ૨ અમરેલી. ૩ ધારી, ૪ કોડીનાર, ૫ ઓખામંડળ.

પેટાતાલુકા—શીયાંનગર (૨) બીમકટા (૩) ખાંભા, (૪) બેટશંખોદ્ધાર.

૧ દામનગર તાલુકો.

એમાં ૩૦ ગામ છે. નદીઓ—ફેરી, કાળુભાર

મુખ્યગામ—દામનગર, આવડ, શાખપુર.

૧ પેટાતાલુકો શીયાંનગર

એમાં ૮ ગામ છે. નદી—ફેરી

મુખ્યગામ—શીયાંનગર, ભાણપુર,

૨ અમરેલી તાલુકો

એમાં ૬૨ ગામ છે. નદીઓ—શેત્રુંજી, વડી, ઘેબી.

મુખ્યગામ—અમરેલી, વાંકીઆ, મોટાઆંકડીઆ, બાબરાઆવદર.

વિશેષ હકીકત—અમરેલીમાં ઘાંચીની જમુસી ને બોહોલ

સારા થાય છે.

૨ પેટા તાલુકો ભીમકટા.

મુખ્યગામ—ભીમકટા એ એકજ ગામ છે.

૩ ધારી તાલુકો

એમાં ૬૧ ગામ છે. નદીઓ—શેત્રુંજી, ધાતરવડી, ભેલ.

મુખ્યગામ—ધારી, ચલાલા, સરમડા, ધારગણી.

વિશેષ હકીકત—ધારીમાં ઘોડાનો સામાન, તરવારનાં મ્યાન સારાં થાય છે.

૩ પેટા તાલુકો ખાંભા.

એમાં ૨૭ ગામ છે. નદી—ધાતરવડી.

મુખ્યગામ—ખાંભા.

વિશેષ હકીકત—અહીનું પાણી ખરાબ છે.

૪ કોડીનાર તાલુકો.

એમાં ૭૪ ગામ છે. નદીઓ—શિંગવડો સાંગાવાડો, રૂપેણ.

ડુંગરીઓ—મૂળ દ્વારકાની, માઢવાડની.

મુખ્યગામ—કોડીનાર, વાંટવડ, ડોલાસા.

૫ ઓખામંડળ તાલુકો.

એમાં ૫૨ ગામ છે. સમુદ્ર—અરબી.

નદીઓ—ઓખા, ગોમતી.

તલાવ—ગોપીતલાવ એમાંથી ગોપીચંદન નીકળે છે.

મુખ્યગામ—દ્વારકા, પોસીત્રા, વસાઈ, આરંભડા, બેટ.

તિર્થ—દ્વારકાં એ મોટું તિર્થનું ધામ છે.

૪ પેટાતાલુકો બેટ શંખોદ્ધાર.

તલાવ—રણછોડ સર.

મુખ્યગામ—બેટસંખોદ્ધાર એ એકજ ગામ છે.

તિર્થ—બેટસંખોદ્ધાર એ તિર્થની જગા છે.

